Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk 2
Kodune telefonikeskjaam 428-33
Tellimiste ja kuulutuste vastuvõtt Rataskaevu tn. 2, telefon 451-67
Tarvitamata käsikirju ei säilitata
Toimetuse kõnetunnid k. 13—14

EESTI SÕNA

Üksiknumbri hind 10 penni
Ilmub kuus korda nädalas
Tellimishind kuus kodumaale 2.50 rmk.; välismaale 3.40 rmk. Aadressi muutmine 20 penni Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja postiagentuurid
Talitus avatud k. 8—15 laupäeval 8—13

Nr. 202 (IV aastakäik) Neljapäeval, 31. augustil 1944 Tänast lehte 4 lk.

Häiritud uinak

Eestlased on viimastel aegadel paraku sagedasti pidanud Rootsist kuulma hääli, mis on kõrvale valusad. Osa neist on kajastamist leidnud ka meie lehtedes. Üldiselt on need hääled vihjanud sellele, et Eesti ja teised Baltimaad kuuluvad N. Venemaa huvipiirkonda ja peavad sellega leppima. Mõnikord on sealpool isegi pahameelt avaldatud, et näiteks Soome ei võtnud vastu N. Vene „rahutingimusi". Ühe sõnaga — Rootsis on ringkondi, kes heameelega näeksid, et võitlus ida pool Lääne merd lõpeks ja siin hakkaks valitsema „nõukogude rahu" — pax sovietica.

Mis see õieti on — säärane tahtmine rootslaste poolt?

Oleme kuulnud ja lugenud ning — hämmastust tundnud. Miks soovivad rootslased meile korraga halba? — on ehk nii mõnigi endamisi küsinud. Meie ei ole teinud ju rootslastele midagi paha. Meie vahekorrad on olnud alati head. Ja sealtpoolt ki on meile nii sageli näidatud sõprust. Kuidas on nüüd äkitselt võimalik, et suhtumine on muutunud?

Nii küsitakse endalt ega leita vastust. Ja seepärast ei osata tihti seisukohta võtta Rootsist kuuldavate arvamiste suhtes. Ei taheta just nagu uskudagi, et sealt niisuguseid arvamusi üldse võib tulla.

Olukorrast ei saagi õiget pilti, kui väljume sellest eeldusest, et meid kahjustavate seisukohtade algpõhjuseks oleks mingi rootslaste vaen meie vastu. Ei, hoidku! Rootslastel pole mingit põhjust meile vaenuline olla, ja nad ei ole ka seda.

Aga kuidas nad siis soovivad Balti ruumis olukorda, mis sisuliselt tähendaks ju meie kadu?

Jah, nii on tõepoolest. Aga elus juhtub nii, et osatakse vahel heasoovlikkust ühendada kahjustamisega. See on siis, kui sõbralikkus teise vastu ähvardab rikkuda su enda „head äraolekut".

Hellitatud rahvad, nagu hellitatud inimesedki, vajavad leebet seedimisrahu. Kujutlegem endile inimest, kes täie mugavusega on asunud leiba luusse laskma. Magus tukastus on võtmas võimust. Meeled rammestuvad. Äkki võpatub puhkaja. Teda on läbistanud korraga mingi häiriv mõte. Või on alateadvusest tunginud äkki midagi üles. Kohe hakkavad selles inimeses tööle ka need jõud, mis tahavad häiret kõrvaldada, ning võimaldada magusa rammestuse edasikestmist. Mõttele leitakse vastumõte. Häirele leitakse rahustus. Trööstitakse ennast kuidagi viisi üle halvast asjast, mis pähe tikkus ja „head äraolekut" segas. Uinak läheb edasi.

Umbes samasuguses seisukorras oli ja on üks rootsi suuremaid ajalehti „Aftonbladet". Kui möödunud kuul algas bolševikkude suur pealetung Balti ruumi, kerkis Balti probleem kogu teravusega rootsi poliitiliste ringkondade ette. Balti rahvaste saatus ja olemasolu on kaalul. See on vastik ja paha lugu, kui kellegi elu on hädaohus. Pealegi selle oma, kellega on viljeldatud vastastikku sõprust. Säärane asi rikub meeleolu ning „mugavat äraolekut" ja on üldse väga piinlik.

Halva enesetunde lahtisaamiseks säärastel puhkudel on ainult kaks teed.

Üks: püsti karata ja aktiivselt sekka lüüa ülekohtu vastu. Seega ise muutuda võitluse subjektiks, sest hädaoht ongi üldine, ähvardab uinuda tahtjat ennastki.

Teine: katsuda iseendale sugereerida, et küllap hädasolijad tulevad toime isegi. Või veel parem, et häda polegi nii suur ja et sind ennast ei ähvarda hoopiski miski asi.

Säärasest enese ja teiste ülepetmisest asjast annab näite „Aftonbladeti" üks Eestile pühendatud artikkel.

Oma uinakuhäire kõrvaldamiseks saab see rootsi leht hakkama sellega, et ta ehitab salakavala ja petliku õhulossi sellest, kuidas eestlasi ja teisi balti rahvaid võivad oodata kaunid väljavaated ka siis, kui need maad allutatakse osariikidena bolševistliku Venemaa alla.

Kuidas rootsi leht säärast imekometit konstrueerib — sellest järgmisel korral. A. O.

VÕITLUSED PARIISI JA REIMSI VAHEL

Saksa väed lahkusid Seine'i äärest. Uputati kaks vaenlase hävitajat. Idarindel löödi enamlaste rünnakud tagasi

Führeri peakorterist, 30. augustil. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Pärast seda kui meie diviisid peatasid rängkades võitlustes tugevad, seitse korda ettevõetud vaenlase rünnakud ta Seine'i sillapeadest loode pool Pariisi, tõmbusid nad käsu kohaselt uutele positsioonidele kirde suunas. Roueni linn jäeti maha pärast sadamaseadmete ja muude sõjaliselt tähtsate objektide purustamist.

Pariisi ja Reimsi vahel peatati põhja suunas ründavad tugevad Põhja-Ameerika jõud vihaseis võitlusis. Soissons'i lõunaosas on puhkenud ägedad tänavavõitlused. Marne'ist lõuna pool jõudsid vaenlase motoriseeritud üksused pealetungil ida poole Chalons-sur-Marne'i ümbruskonda, mille pärast rängalt võideldakse.

Rhône'i orus tõrjusid meie tiiva-julgestused hulgalised vaenlase rünnakud idast. Hävitati suurem arv vaenlase tanke.

Alpide piirkonnas lääne pool Prantsuse-Itaalia piiri vallutati jälle Brianconi linn ränga võitluse järele prantsuse terroristidega ja Ameerika luurejõududega.

Kiirpaadid uputasid ööl vastu 30. augusti lääne pool Dieppe'i ühe vaenlase hävitaja. Samas merepiirkonnas hävitasid mereväe võitlusparvlaevad ja julgestussõidukid ühe Briti Hunt-klassi hävitaja, mis pärast rasket plahvatust pooleks murdus.

V 1 tasumistuli Londonile kestab edasi.

Itaalias oli suuremat võitlustegevust vaid Aadria rannikulõigus. Ennelõunatundidel tõrjuti siin vastase ägedad rünnakud talle kaotusrikkalt.

Rumeenias nurjusid Nõukogude rünnakud Buzau juures ja Bistritsa orus. Vahepeal üle Ungari piiriala mägikuruteedel ettetunginud vaenlase jõud paisati mitmes kohas vasturünnakuga tagasi.

Lahingulennukite üksused ründasid Nõukogude kolonne Karpaatide mäekuruteedel pommide ja pardarelvadega tagajärjekalt.

Visla sillapeas lääne pool Baranovit jäid enamlaste korduvad rünnakud tulemusteta.

Kirde pool Varssavit ning Bugi ja Narevi vahel peatasid meie väed Nõukogude uued, tankide ja lahingulennukite poolt toetatud rünnakud rängkades tankivõitlustes.

Põhjalõigus varisesid mitmed vaenlase rünnakud lääne pool Madonat ja loode pool Tartut kaotusrikkalt kokku.

Öösel olid Nõukogude vägede kogunemised ja koondused Madona ja Tartu ruumis meie võitlus- ja öölahingulendurite rünnakeesmärkideks.

Põhja-Ameerika pommituslennukid ründasid Moravská-Ostrava ja Oderbergi linnu ning Ungari territooriumi. Öösel teostasid Briti õhujõud uuesti terrorirünnakuid Rootsi kõrgendikupiirkonna neutraliteedi rikkumisel Stettinile ja Königsbergile. Üksikud vaenlase lennukid viskasid pealeselle pomme Berliinile ja Hamburgile.

Õhutõrjejõud tulistasid neil rünnakuil alla 82 neljamootorilist terrorilennukit.

Tartu juures suruti enamlasi tagasi

Riia, 30. 8. (ON) Sõjaväeliselt poolt teatatakse:

Läti rinde lääne- ja lõunaosas polnud suuremat võitlustegevust.

Loode pool Madonat löödi osalt vastulöökidega tagasi enamlaste korduvad rünnakud. Ühe meie rünnakuga saavutati kohalik pinnavõit. Hävitati 10 vaenlase tanki ja 22 suurtükki.

Loode pool Tartut paiskas üks meie vasturünnak enamlased kagu poole tagasi. Eesti politseipataljonid puhastasid vaenlasest metsapiirkonna ida pool Laevat. Põhja ja kirde pool Tartut tõrjuti mitu vaenlase tankidest toetatud rünnakut osalt vastulöökidega.

Lahingulennukid saavutasid täistabamusi vaenlase patareide positsioonile ja tekitasid öösel tunduvaid kahjusid vaenlase järeleveoliiklusele. Võis näha hulk plahvatusi ja tugevaid tulikahjusid.

Tammelehis Leon Degrelle'ile

Führeri peakorterist, 29. augustil.

Führer annetas 5. SS-vabatahtlike soomusbrigaadi „Vallonia" komandörile SS-sturmbannführer Leon Degrelle'ile Tammelehise Raudristi Rüütliristi juure.

*

Sõjajõudude ülemjuhatuse teate lisas 22. augustist märgiti SS-sturmbannführer Degrelle'ile alluvat SS-rünnakbrigaadi „Vallonia" üht võitlusrühma tunnustavalt, pärast seda kui see võitlusrühm võitlustes lääne pool Pihkva järve paistis silma oma erilise visaduse ja rünnakuhoo poolest.

23. augustil osutas Leon Degrelle raskeis võitlustes edela pool Tartut jällegi isiklikku vahvust. Erakordselt kriitilises olukorras, kui tugevad Nõukogude jõud olid saavutanud otsustava läbimurru, moodustas Leon Degrelle mõnest nõrgast kohalikust üksusest võitlusrühma ja lõi sellega vaenlase rünnakusuuna raskuspunkti ees uue julgestusliini, mis jäi kogu päevaks püsima. Seistes püsti kaeviku serval andis Degrelle käsklusi ja takistas oma algatusega, et vaenlase edaspidise edasitungiga Tartu suunas, Saksa vägesid lõuna pool linna ära ei lõigatud. Degrelle, kes juba sageli on juhina ja sõdurina raskeis olukorris suurt vaprust näidanud, osutas oma käitumisega selle võitluspiirkonna väejuhatusele otsustava teene.

Vaenlase tugev surve Seine'i alamjooksul

Berliin, 30. 8. (DNB) Inglaste ja ameeriklaste rünnakute raskuspunkt oli teisipäeval endiselt ruumis ida pool Pariisi. Kuid vaenlase tugev surve püsis ka Seine'i alamjooksul.

Lääne pool Roueni püüdsid Kanada üksused takistada meie järelvägede üleminekut jõest. Ägedate rünnakutega õnnestus neil mõnes kohas pisut tagasi suruda meie tõkkeriivi Seine'i käärus. Kuid see ei takistanud üle jõe minekut, pealegi oli kanadlastel nii suuri kaotusi, et nad varsti lakkasid ründamast.

Mahajäänud julgestusvägede kaitse all läksid nüüd ka järelvägede peajõud Seine'i põhjapoolsele kaldale. Roueni ja Pariisi vahel surus vaenlane oma sillapeadest Vernoni ja Mantes'i juures põhja suunas. Tal õnnestus vahelduvais, mõlemale poolele kaotusrikkais võitlusis saavutada sissemurde, mis meie vägede poolt tasakaalustati vastupanuliini loomisega Les Andelys' ja Pontoise'i vahel.

Ameerika 3. armee pidevalt tugeva surve mõjul, kes oma pinnavõidu kindlustamiseks Soissons'i ruumis nüüd tugevate jõududega ründas ka Pariisi-Senlis' maanteel ja jõudis Soissons'i ja Fismes'i vahel Chemin des Dames'ini, nihkus võitlusliin tõrjevõitlustes ja vasturünnakutes kaugemale põhja poole.

Pontoise, Senlis, Crepy, Villers-Cotterets, Soissons, Chemides Dames märgivad praegust rindejoont. Tugevast pommitamisest saadetud vaenlase rünnakud jätkuvad ka Marne'i käärus, Epernay' ja Vitry-de-François' vahel. Pidevalt uusi jõude juure tuues murdsid ameeriklased ka siin läbi meie visalt kaitstud tõkkeriivist. Raskete kaotuste hinnaga saavutasid nad Epernay ja Vitry-de-François' juures ülemineku Marne'i jõest. Kuid nende rünnakud Chalons'i juures varisesid veriselt kokku. Päeva jooksul pöördus vaenlane Vitry-de François'st põhja pool üle jõe tulnud osajõududega Chalons'i poole ja ründas linna idast ning kagust. Kuigi prantsuse terroristidegrupid linnas tegid meie garnisonile raskusi, jäid vaenlase rünnakud siiski tagajärjeta. Võitlused kestsid veel kogu öö.

Kaugemal lõuna pool pidasid meie julgestusväed vastase kinni eelmisel päeval vasturünnakuga võidetud liinil, nii et ta ei suutnud Troyes'st kaugemale kagu poole liikuda. Ameeriklaste surve Soissons'i lõigus, Vesle'i ja Marne'i ääres on pidevalt tugev. Nende liikumised näitavad selgesti, et nad põhja poole pöördudes jatkavad oma katset ümber haarata Saksa kaitse paremat tiiba Põhja-Prantsusmaal.

Bretagne'is oli ameeriklastel kahe eelmise päeva asjatuil rünnakuil nii raskeid kaotusi, et nende rünnak tunduvalt nõrgenes. Lorient'i lõigus varisesid tema kohalikud rünnakud kokku meie julgestusvägede kaitse tõttu ja põhja pool St. Nazaire'i nurjus Le Plesse'i juures prantsuse terroristide rünnak.

Kanali merepiirkonnas muutub võitlus päevast päeva tugevamaks. Ööl vastu kolmapäeva püüdsid Briti hävitajad ja mootorpaadid rünnata üht Saksa konvoid. Meie julgestavad kiirpaadid ründasid omakorda, et vastast eemale tõrjuda. Neil õnnestus juba esimesel pealetungil uputada üks Briti hävitaja. Saksa konvoi jõudis puutumatult oma sihtkohta.

Lõuna-Prantsusmaal tungis vastane endiselt järele meie taandumisliikumisele Rhône'i orus. Lõuna ja kagu pool Valence'i toimusid korduvalt rasked võitlused, mille kestel meie tankid tekitasid tunduvaid kaotusi vaenlase luurejõududele ja terroristidele. Rannikuruumis tungis vaenlane Cannes'i juures ja sellest põhja pool Nizza suunas, saavutamata olulisi edusamme. Rhône'i suudme juures lükkas ta oma luure ette lääne suunas, et leida sidet selles piirkonnas tegutsevate terroristidega. Ka siin arenes rida ägedaid võitlusi, milles meie järelväed end edukalt maksma panid.

Kaks atentaati de Gaulle'ile

Lissabon, 30. 8. (DNB) Nagu teatab Reuter Pariisist, sooritati de Gaulle'ile Anglo-Ameerika vägede sissemarssimisel Prantsuse pealinna kaks atentaati. De Gaulle jäi vigastusteta.

Nagu täiendavalt kuuldub, toimus esimene mõrvakatse siis, kui de Gaulle oma saatjaskonnaga sõitis üle Place de la Concorde'i. Rahvahulgast tulistati teda äkki mõned korrad. Pisut hiljem sooritati teine mõrvakatse Notre Dame'i peakirikus, kus de Gaulle'i tulistati ülemiselt rõdult. Mõlemal juhtumil kuulid ei tabanud.

Ühenduses nende atentaatidega leidsid samal ajal Pariisis mitmes kohas aset tulevahetused, mille üksikasju pole teada.

Rumeenlasi peteti

Berliin, 30. 8. (DNB) Putš Rumeenias osutub ikka enam ainulaadseks pettemanöövriks, kirjutab eilne „Berliner Börsenzeitung". Leht meenutab, et kuningas Mihhael oma esimeses üleskutses rumeenia rahvale teatas, et Rumeenia on vastu võtnud vaherahutingimused, ja märgib, et see üleskutse tahtis kahtlemata tekitada muljet, et sõda on nüüd lõpul ja soodus kokkulepe Moskvaga kindlustatud. Nüüd aga tuleb Moskva väliskomissariaat ja näitab Rumeenia putšimeestele ükskõikset nägu. Pärast seda kui Nõukogude väliskomissariaat juba mõne päeva eest õiendas Mihhaeli seletust ses mõttes, et Nõukogude Liidu ja Rumeenia vahel pole vaherahu, konstateeriti nüüd uue ametliku Moskva teadaandega et Rumeenia ja Nõukogude Liidu vahelise vaherahu allakirjutamisest ei saa olla juttugi.

„Berliner Börsenzeitung" jatkab sõna-sõnalt: „Mihhael ja tema pooldajad otsustasid subjektiivselt vaherahulepingule alla kirjutada. Aga see otsus on seni jäänud ühepoolseks, sest Nõukogude valitsus ootab külmalt ja pilkavalt naeratades edasist arengut ja pole veel väljendanud oma valmisolekut vaherahu sõlmimiseks. Mihhaeli töötustel puudub niisiis tähtsaim tuum. Sõjaolukord jätkub ja rumeenia rahvale puistati reeturite poolt liiva silma, nagu nüüd ilmselt selgub. Tulemus on see, et praktiliselt — kui relvad ei too teist lahendust — on putšimanöövri lõpuks Rumeenia kokkuvarisemine bolševismi jalgade ees."

Ungaris uus valitsus

Budapest, 30. 8. (DNB) Ungari peaminister Sztojay, kes haiguse tõttu juba mõnda aega ei saanud täita oma ametiülesandeid, esitas oma lahkumispalve, sest tema tervislik seisukord ei lubanud tal niipea tegevusse asuda. Peaministri lahkumispalvega ühines ka senine valitsus. Riigihoidja tegi uue valitsuse moodustamise ülesandeks kindralkolonel Deca Lakatosele.

Uude valitsusse kuuluvad: Peaminister kindralkolonel Lakatos, siseminister Nikolaus Bonclos (endine), välisminister feldmarssalleitnant Hennyey, rahaminister Remenyi-Schneller (uuesti nimetatud), põllutöö- ja varustusminister Bela Jurcszek (uuesti nimetatud), kohtuminister Vladar, honvedminister Ludwig Csatry (endine), haridusminister Ivan Rakovszky, tööstusminister Tibor Gyulay, kaubandus- ja liiklusminister Oliver Markos.

Churchilli „läkitus" Itaaliale

Genf, 30. 8. (DNB) Churchilli külaskäik Itaaliasse lõppes. Ta kasutas oma ärasõitu selleks, et avaldada läkitust „vabastatud" Itaaliale. Selles ta annab Itaalia elanikkonnale sõbralikult kõlavais sõnakõlksudes mõista, et elanikkonnal tuleb „desorganisatsiooni, laevaruumi puuduse ja raskete transporditeede" tõttu olla valmis suurteks loobumusteks.

Sel puhul pidas Churchill vajalikuks veel kord juhtida tähelepanu sellele, et Itaalial tuleb veel mitu proovi läbi teha, enne kui ta võib loota Inglismaa andestust. Ennekõike ootavat Churchill Itaalia elanikkonnalt, et see võtab osa raskeist võitlustest liitlaste kõrval.

See läkitus peaks Itaalia elanikkonnale veel kord tõendama, et kõik Badoglio kliki antud lubadused on üksnes pettus ja et pole täitunud ükski kliki lootustest.

Varssavi uus appihüüd

Kulisside taga aga käib äge tüli

Stokholm, 29. 8. (DNB) Nagu teatab Poola telegraafiagentuur, on Mikolajczyk „peaministri asetäitjalt" Varssavist saanud palve otsekohe hoolitseda toiduainete, riiete ja jalanõude saatmise eest Varssavisse 250 000 isikule, kes on kaotanud kogu oma vara tulekahju tõttu, mis möllab Varssavi suures osas.

Genf, 29. 8. (DNB) Kuna Poola mässajad Varssavis ühe appihüüde teise järele välja saadavad ja meeleheitlikult nõuavad relvi, laskemoona, riideid ja toiduaineid, käib kulisside taga kahanemata ägedusega tüli selle üle, kes on õhutanud Poola mässajaid tegevusele.

„Suisse'i" teatel Varssavist kinnitavad enamlased endiselt, et partisanid võitlevad Nõukogudevaenulikel põhjusil. Londonis ja Washingtonis aga suhtutavat Varssavi mässajatesse heatahtlikult. Kreml süüdistab eeskätt inglasi, et nad varustavad Nõukogudele vaenulikke mässajaid relvade ning toiduainetega.

See perekonnatüli liitlaste leeris tõestab uuesti, et paljukiidetud „üksmeel" pole just kindel. Vahepeal aga jooksevad mässajad verest tühjaks, makstes oma usalduse eest surmaga.

Stokholm, 29. 8. (DNB) Poola nõukogu esimees Moravski sai „marssal" Titolt telegrammi, milles viimane Poola bolševistlikule komiteele kui „demokraatliku Poola tõelisele esindajale" saadab „vennalikke tervitusi ja poolehoiusõnu."

Selle telegrammi taga on tunda Kremli kätt ja tema sisus ilmneb selge müks Londonile.

Moskva vägivald Poola kallal

Genf, 30. 8. (DNB) Inglise ajakiri „Universe" kinnitab uuesti Poola väljaandmist bolševismile ilma ühegi tingimuseta. Ta kirjutab nimelt, et Moskva ei hoolivat üldse sellest, kuidas London ja Washington vaatab Poola-küsimusele. Seda olevat inglased ja ameeriklased korduvalt juba tunda saanud oma kogemuste põhjal. Lugu Poolaga kõnelevat selget keelt sellest, et Atlandi ookeani põhimõtted ja Roosevelti neli vabadust on heidetud üle parda. Nüüd püüdvat Moskva oma kümnete tuhandete agentidega poolakaid tümaks teha, kuigi enne sõja puhkemist leidus poolakate keskel ainult üks protsent kommuniste.

Soome sõjateade

Helsingi, 30. 8. (DNB) Soome sõjateade kõlab järgmiselt:

Karjala maakitsuse lääneosas ründas üks meie löökrühm edukalt üht vaenlase tugipunkti: Ihantala suunas aeti suurtükitulega minema kolm vaenlase tanki, mis liikusid meie positsioonide ees. Heinjokist põhja pool tõrjuti kahes kohas mitme kompaniiga sooritatud vaenlase rünnakud. Vuosalmi juures hävitati suurtükitulega neli vaenlase paati ja aeti minema üks meie positsioonidele lähenev vaenlase löögirühm. Kirde pool Laadoga järve ja Ilomantsi suunas oli vaenlase tuletegevus mõnes lõigus endiselt võrdlemisi elav. Vaenlase löögirühmade rünnakud mõnes kohas löödi tagasi.

Teistelt rindelõikudelt pole midagi teatada.

Sakslased Siberisse

Stokholm, 30. 8. (DNB) Moskvas asuva Poola nõukogu esimees Moravski, kes on ühtlasi sama nõukogu välispoliitilise osakonna juhataja, seletas esmaspäeval välisajakirjanduse esindajaile, et Nõukogude valitsus saadab kõik täiseaalised sakslased Siberisse sunnitööle.

Terrorilennukid ei hooli erapooletuist

Stokholm, 30. 8. (DNB) Pärast seda kui alles ööl vastu pühapäeva Briti pommituslennukid rikkusid Rootsi erapooletust, lendas ööl vastu kolmapäeva jällegi suur hulk liitlaste lennukeid üle Lõuna-Rootsi, nagu Stokholmi lehed teatavad. Lennukid tulid lääne poolt ja lendasid edasi ida poole. Osa neist tuli hiljem tagasi ja lendas üle Rootsi uuesti Inglismaa poole.

Omas asjas

KIRI RINDELT

Käesolevate ridade kirjutajal oli juhus viibida mõne päeva eest Tallinnas ja puutuda teel kokku mitmete inimestega nii maalt kui linnast, kuulda nende jutuajamisi, seisukohavõtte ja vaidlusi.

Omal ajal, kui Eesti pataljonid olid Volhovi ääres, sai kõnekäänuks, et see ja see mees tuli puhkuselt tagasi — puhkama! Puhkama just juttudest ja kuuldustest, mida kodukandis suust suhu oli räägitud ja mis tundusid mõttetu, kurnava koormana, sest alles rindel näikse olevat jõutud veendumusele, kui tühised on sõnad ja kui tähtsad teiselt poolt on teod; rindel vaigitakse — see on tõde; rindel kõnelevad ainult relvad — seegi on tõde. Rindel ei kõnelda isegi oma võitudest pikemalt. Ja ei ole midagi naeruväärsemat, peagu võllanaljana tunduvamat, kui kuskil tagala linna kohvikus või poetrepil paar healõikelises ülikonnas isandat kõneleks: „Vean kihla, et meie võidame selle lahingu!"...

Kuulujutud ja kodustrateegide sõnavõtud on niikaua muigamisväärsed, kuni nad ei kipu õõnestama neid aluseid, millele on rajatud meie sõjaväe võitlusmoraal ja tugevus, laiemalt võttes — kogu meie rahva tulevik.

Paraku on praegu levinud kuuldused, mis nõuaksid õiendamist ja endale ausalt südamele koputamist, sest nende süvenemisel võivad tekkida ohustavad väärkujutelmad, mis mõnes kriitilises olukorras katastroofini võivad viia.

Haarame korraks lähemasse minevikku.

Eesti vabatahtlikud olid võidelnud juba kaks aastat rindel, teinud läbi tuleristsed ja mitmed suured ning võidurikkad lahingud, mis andsid kalleid kogemusi, õpetasid alles õieti tarvitama relva, õpetasid kuulipildureid laskma lühikesi mõjuvaid seeriaid, aga mitte lihti korraga tühjaks tulistama; õpetasid lahingupidamist, nagu seda üksnes lahingud ise õpetavad ja õpetasid tundma elu, surma ja kodumaa tõelist hinda. Iga üksik sõdur teadis algusest peale, kui tähtis on väljaõpe, kui tähtsad on kaevikud ja kõik primaarsemadki sõjatingimused, mis paljudel tulihingedel kippusid ununema või õhulossi strateegidel liiga tavaliste ja reaalsetena tundusid.

Tollal kuulsid vabatahtlikud tuntud juttu: „Me tuleme siis, kui enamlane jälle Eesti piire ründab. Siis lööme nii, et puru taga!"

Vabatahtlikud ei mõistnud tol korral selle seisukoha suhtes teha muud kui kehitada õlgu. Sest nemad olid juba löönud. Ja nad teadsid, mida see löömine tähendab.

Nad lõid edasi. Taandumislahinguis lääne pool Novgorodi lõid nad oma tegudega ennast ise rüütlikks, ja eesti rahvas võis olla uhke oma väeosadele. Kõige uhkemad kahjuks ei olnud aga vabatahtlikud ise, vaid need, kes arvasid, et nende tund ei ole veel tulnud „nii et puru taga" löömiseks.

Jah, alguses ju üksikud naersidki vabatahtlikke, et mis nad, rumalad, läksid... Vabatahtlikud neelasid selle kibedusega alla, teades, et eesti rahval läheb neid kunagi väga tarvis.

Siis tuli mobilisatsioon ja vanad veteranid tervitasid seda sammu. Nad teadsid kui tähtis on sõjaväeline väljaõpe, sest nad polnud seda ise algul küllaldaselt saanud ja maksid aja jooksul oma lahingutarkuste eest nii mõnegi sõbra eluga. Jälle oli tagalas kuulda hääli, mis mõistsid mobilisatsiooni hukka: aeg polevat ikka veel saabunud!

Vahepeal oli aga moodustatud juba Eesti diviis hea väljaõppega. Vastmobiliseeritud piirikaitserügemendid pidid leppima piiratud väljaõppega. Väeosades valitses aga ikkagi kindel lahingdistsipliin, mis on eriti oluline võitlusolukorras. Pole nende ridade ülesandeks mõnda väeosa välja tõsta. Kindel aga on see, et eesti vabatahtlike pataljonid ja eesti diviisi rügemendid on saavutanud otsustavaid lahingutulemusi, viinud eesti sõduri kuulsuse maailma avalikkuse ette, ja eesti rahvas võib olla uhke oma väeosadele ja kindel nende moraalis. Ja kui juhtubki, et noored, tulles rindele on alguses kohmakamad, on nad pärast tuleristseid hoopis teised mehed ja arenevad peagi vanade võitlejate tasemeni.

Üks kuuldus tagalas teeb aga muret. Liiga palju on kõnelejaid, kes arvavad: „Kui meil oleks aga relvi, küll me siis läheksime ja rinde kinni paneksime." Esiteks on nende rääkijate endi minek veel üpris kahtlase väärtusega, teiseks on see küllaltki ettevaatamatu enese liigne ülehindamine ja sakslaste alahindamine.

Küsime: mida teeb õppimatu mees tankiga, tankitõrjekahuriga, suurtükiga, õhutõrjekahuriga, ükskõik millise moodsa relvaga, kas või tühipalja kuulipildujaga? Tema, kes esimest korda näeb sõda päris lähedalt, esimest korda kogeb lahingut? Kas temas vastase „urjää" peale või vastase tankigi nähes ei või koguni tekkida tahe kas või püsski maha visata?

Niisuguseid asju on juhtunud kõigis sõjavägedes, kõigis sõdades, kas peaksime just meie moodustama mingi erandi, et meie seda karta ei tarvitse? Säärane eneseülehindamine poleks õige ega ka sugugi põhjendatud.

Tõsi, kindel usk endasse on pool võitu. Seda aga ainult sellel juhul, kui ennast ja enda võimeid põhjalikult tuntakse. Vastasel korral hajub ta mitte millekski ja lõpeb paanikaga.

On loomulik, hea ja ilus, kui rahvas hindab oma sõdureid. Praeguse käsitus rindeolukorrast tundub aga ühekülgsena.

Me teame, et praegu on võimalik hoida rinnet ainult kõigi relvaliikide koostöös. Me teame ka, et meie rinnet katab raskete relvade osas ja suurelt jalaväegagi Saksa sõjavägi. Tõhus koostöö rindel on võimalik ainult vastastikuses usalduses, niiöelda, et parem käsi teab, mis vasak teeb. Lubamatud on kõik ühekülgsed ja liialdatud kuuldused, mis seda usaldust halvaksid.

On ükskõik, kas need kuuldused on ühekülgsed selles mõttes, et nad meid endid näitavad paremas valguses kui see õige on, või relvakaaslasi halvemas valguses kui see tõsi on.

Jalaväe osas on meil relvad olemas. Lahingus laskemoonast puudust ei ole. On loomulik, et rahulikus olukorras pataljon või kompanii pole laskemoonaladu.

Kui jaapanlased, mingi tundmatu rahvas tollal, valmistusid sajandi algul sõjaks Venemaa vastu, siis nad ainult vaikisid, naeratasid ja tegutsesid. Rohkem vaikust ja rohkem tegusid on meilgi tarvis.

Keegi meist ei kahtle, et me jälle vabastame terve Eesti pinna ja võidame vabaduse oma rahvale ning kõik selle, mis vabaduse juure kuulub. Oleme endas kindlad tehes hästi oma töö. Ärgem ennast aga ka üle hinnakem, mis oleks sõjarumalus ja mis lõhuks usalduse ja tõhusa koostöö Saksa vägedega. Ainult nendega koos tegutsedes võime vabastada oma maa ja rahva — seda ei tohi me unustada.

Rohkem õppust omakaitsele ja kõigile eesti meestele — see on rindesõdurite soov. Minut õppuseaega on praegu tähtsam kui paar kuud tagasi terve nädal: peame tasa tegema selle, mis kolme aasta jooksul tegemata on jäänud.

Ja kui me siis terve rahvana ühineme sõjaväeks, need kes varem juba on võidelnud, ja need, kes juure on tulnud, siis lööme mõlema käega, usus endasse ja oma tulevikku. Alles lahinguis kasvab meie moraal, lahinguis sünnivad teod ja kangelased!

Rindesõdur

Miljon maja purustatud

V 1 tüli tekitab Inglismaal suurt segadust

Stokholm, 30. 8. (DNB) Halifax, Briti suursaadik Washingtonis, kiitis ühes raadiokõnes Inglise elanikkonda, et USA kodanikele selgeks teha, missuguseid sõjapingutusi peab tegema Inglismaa. Seda tehes pidi Halifax üles tunnistama, et V 1 on purustanud vähemalt miljon maja. „Times" omakorda ütleb, et need andmed on juba vananenud, sest vahepeal on jälle tuhanded majad V 1 ohvriks langenud.

Ühes ametlikus teadaandes ütteldakse, et ühe nädala jooksul on Lõuna-Inglismaale tulnud ümmarguselt 450 V 1 pommi, nii et Inglismaale on nüüd üldse saabunud 7700 lõhkekeha.

„Times" ütleb, et asendamatud tööjõud Londonis on üle elanud raskeid aegu. Paljud neist on saanud surma, paljud raskesti haavata. Eriti suured aga on elamukahjud ja need suurenevad päevpäevalt.

„The Leader" kõneleb tõelisest rüüstamisepideemiast, mis nüüd on hoopis suurem kui Saksa õhurünnakute ajal 1940.—41. aastal. Rüüstavad jõugud ei vaja üldises segaduses isegi mitte varjavat ööpimedust. Tabamise korral saavad nad suhteliselt kerge karistuse. Evakueerimisküsimus muutus järjest keerukamaks linna tagasivoolavate kodanike tõttu.

Tagasitulijad eelistavad elamist V 1 tabatud piirkonnis elutingimustele neis alades, kuhu nad evakueeriti. Mitte keegi ei taha evakueerituid, kohalik elanikkond on neile vaenulik, nii et Londonist põgenenud inimesed peavad elama niiskeis vanus kirikuis või laagreis.

Ajakiri „John Bull" kaebab samuti elanikkonna tõrjuva hoiaku üle evakueerituile määratud piirkonnis. Ainult see, kellel on väga palju raha, võib leida kõlbliku peavarju. Üldse on V 1 tuli tekitanud kogu maal suurt segadust.

„John Bull" ütleb, et jahilendurid ja õhutõrjepatareid töötavad küll ööd ja päevad, kuid tulemused on õige väikesed. Õhumarssal sir Roderic Hill, õhukaitse ülemjuhataja, väsitab end juba V 1 tulistamise algusest saadik ühe Spitfire'iga ringi lennates, et vähemalt ühtki lõhkekeha õhus hävitada, kuid seni pole see tal õnnestunud.

Rindevõitlejate perekondade varustamine

SS-hoolduskomando Eestis palub meid avaldada järgmist:

Varustusolukord Eestis on juba aastaid väga pinev, nii et polnud võimalik rahuldada kogu elanikkonna vajadusi ja soove. See on ka täiesti arusaadav maa suhtes, mille enamlased tühjaks röövisid ja millel kogu aeg tuli hoolitseda rindevajaduste eest. Sellepärast otsustasid vastavad ametiasutused eeskätt selle eest hoolitseda, et vabatahtlike rindevõitlejate omaksed esmajoones saaksid osa olemasolevaist varadest. See korraldus pidi olema tunnustuseks neile meestele, kes vabatahtlikult olid andnud end oma kodumaa kaitse teenistusse. Korralduse praktilisteks läbiviijateks olid kaitsemeeskondade hooldusohvitserid üksikuis maakondades ja SS-hoolduskomando Eestis.

Läbiviidud üldmobilisatsiooni tõttu tekkis uus olukord, sest nüüd lisandus väikesele vabatahtlike grupile tunduvalt suurem protsent Eesti meessoost elanikkonnast tõrjerindes enamlaste vastu. Kuigi varustusolukord, nagu eespool on mainitud, on väga pinev, otsustas Eesti Omavalitsuse juht dr. Mäe ka nende sõdurite perekonnaliikmeile luua erandtingimusi ja sellega dokumenteerida, et sõduri õlul püsib kodumaa ja, et tema perekonnaliikmete varustamisele tuleb mõelda esmajoones.

Varustamisraskuste tõttu tuleb loomulikult ainult neid lugeda perekonnaliikmeiks, keda mobiliseeritud sõdur ka tõesti ülal pidas. Selles mõttes on perekonnaliikmed ainult naine ja lapsed alla 16 aasta ning lähimad sugulased, ka õed ja vennad, kui nad on töövõimetud või ei oma mingi õppetöö tõttu iseseisvaid tulusid ja kui sõdur neid enne oma sõjaväkke-astumist täiesti ülal pidas.

Ainult sel ringil on niisiis õigus eelistatud varustamisele kaupadega selles ulatuses, kuidas neid olemas on. Kuid igaüks peaks nõudma tõesti ainult seda, mida ta tungivalt vajab, ja mõtlema üldsusele ning sellele, et praegusel ajal peavad paljud perekonnad bolševismi otsese hädaohu tõttu lahkuma oma kodudest, maha jättes kogu oma vara. Nende inimeste varustamine on tungivalt vajalik.

Rindesõdurite perekonnaliikmed, kel on õigustatud soov tööstuskaupadele, peavad vastava tõendiga maakonnalinnas asuvalt hooldusohvitserilt pöörduma vastava varustusameti poole, kes omakorda otsustab sooviavalduse Eesti Omavalitsuse poolt antud korralduse mõttes.

Rehepeks Harjumaal alanud

Kõrvuti viljakoristamistöödega on Harjumaal üle maakonna alanud ka viljapeks, mida kiirustab seemevilja terav vajalikkus.

Seemevilja saamiseks

on vilja osalist peksu teostatud koduste abinõudega,

kuna mootoreid ei ole peagu kusagil saadud rakendada vedelkütteaine puudumise tõttu.

Viljapeks laiemas ulatuses on muidugi alles ees. Selleks tulevad rakendamisele kõik puugaasitraktorid, mida on maakonnas arvult 85.

Seni on kõigi puugaasitraktorite rakendamist takistanud oskuslike traktorijuhtide puudus, suur hulk kellest on siirdunud sõjaväkke.

On võimalik, et osa sõjaväkke siirdunud traktorijuhte viljapeksuhooajaks uuesti vabaks antakse. Seda nõuab viljapeksu kiire teostamise vajadus. Traktorijuhtide vabastamiseks on vajalikke samme astutud.

Sellega tagatakse kogu maakonna ulatuses vajaliku seemevilja kogus, mida heanaaberliku aitamise ja laenutamise alusel peaks jatkuma kogu maakonnale. Naabrilt naabrile laenutamise teel üleantavast seemeviljast on lubatud äraandmisele kuuluva normi arvele võtta Harjumaal 73 tonni vilja.

Kuigi korra kohaselt peaks talundeil seemevili olema säästetud läinud aasta saagist, tuleb vanast seemeviljast tänavu Harjumaal puudu ümmarguselt kolmel neljandikul talundeist.

See on tingitud asjaolust, et algaval külvihooajal tuleb rukkikülvi pindala tunduvale laiendamisele.

Hoolimata töökäte nappusest on praegu Harjumaal neid piirkondi, kus viljade masindamisega jõutakse lõpule juba käesoleval nädalal. Nii

on viljapeks tublisti edenenud Raplas ja teistes lõunapoolsemais valdades.

Siinkõrval on mitmel pool külvitöödega alustatud juba möödunud nädalal. Nii on tõenäolik, et ka Harjumaal saadakse viljakoristamis- ja külvitöödest üle põhimõttel, et ükski tõeline eesti põllumees ei jäta talvviljakülvi tegemata, sest seda nõuab tema enda ja ka eesti rahva tulevik.

Surmaotsus

Eesti sõjaerikohus Tallinnas mõistis 21. augustil surma juhustöölise Johann Osvald Hännile Pärnust, sünd. 2. apr. 1908, kuna ta ei järgnenud väeteenistuse kutsele ja avaldas politseile vangistamisel relvaga vastupanu.

Otsus saadeti täide.

Üleskutse Vabadussõjast osavõtnuile

Palun kõiki Vabadussõjast osavõtnuid, Tallinna I Vabatahtliku Kaitsepataljoni mehi ja ka teisi asjast huvitatuid ilmuda 2. septembril 1944. a. kell 15 Tallinna Lai tn. 12, läbirääkimistele, et võiksime 26-aastase vahemiku järele jälle kommunismi hävitama minna ja saavutada kodumaad kaitstes sedasama edu mis tol ajal.

Lähme — ja meie võidame.

Richard Kraut,

Tallinna I Vabatahtliku Kaitsepataljoni II rühma reamees.

Estonia taasülesehitamiseks 3000 rmk.

Viru noortemalev on annetanud Estonia teatrimaja taasülesehitamiseks 3000 rmk, mis on suuremaks ja ühtlasi ka üheks esimeseks annetuseks Virumaalt. Nimetatud summa on laekunud Viru noorte mängutrupi esinemistest Tallinnas ja Rakveres.

Lennuväe abiteenistuslased paraadil Foto: EPS

Noored andsid vandetõotuse

Kõnedega esinesid noortele eesti ja saksa noorte juhid ning väeosa ülem

Noored lennuväe abiteenistuslased asuvad võitlusse bolševismi vastu

Meil ei ole teist teed: võita või surra!

Eile enne lõunat toimus ühes sõjaväe väljaõppepaigas eesti esimeste lennuväe noorte abiteenistuslaste vannutamine.

Piduliku sündmuse juures viibisid Eesti Omavalitsuse juhi esindajana Eesti Noorte Peastaabi ülem G. Kalkun, kindralkomissari noortevolinik bannführer Knoll, väeosa ülem ja teisi saksa ning eesti lennuväeohvitsere.

Avaral õppeväljakul, mis oli piduliku sündmuse puhul kaunistatud Eesti sini-must-valge trikoloorldega ja Saksa haakristi-lippudega, rivistusid nöörsirgetes ridades oma vanemate saksa kamraadide kõrval esimesed eesti noored lennuväe abiteenistuslased.

Noorte nägudel, kes olid edukalt sooritanud vajaliku eelväljaõppe, oli sõjamehelik ilme. Nad on vabatahtlikult asunud, hoolimata oma noorusest, sõdalase teele, et anda jõukohane panus kodumaa kaitseks selle ohtlikemal hetkel.

Külaliste saabudes vandetõotuse andmise paigale mängib ühe Eesti politseipataljoni orkester.

Pärast tervitusi

asus kõnepulti Eesti Noorte Peastaabi ülem G. Kalkun,

kes noortele ütles:

„Eesti poisid! Ma toon teile tervitusi Eesti Omavalitsuse juhi poolt, kellel kahjuks ei olnud võimalik ilmuda teie pidulikule sündmusele.

Poisid, täna on teie elus võib-olla tähtsaim silmapilk.

Teie annate oma sõjamehevande meie kodumaa kaitseks.

Me teame, et osa meie kodumaast on vaenlase käes. Me teame, mida see tähendab.

See on nõudnud meilt ohvreid ja need ohvrid kohustavad meid. Meie ei paindu kunagi bolševike ikkele! Sellise vastuse oleme andnud juba Vabadussõjas.

Kui bolševikud on selle vahepeal unustanud, siis tunnevad nad seda jälle.

Vaenlane peab teadma, et meie ei taha punast terrorit.

Selle terrori vastu võitlemiseks on haaranud relva eesti mehed — noored ja vanad.

Meil ei ole teist teed: võita või surra.

Saksa rahva juht Adolf Hitler on andnud sõna, et meie kodumaad kaitstakse iga hinna eest.

Meie tervitame seda saksa rahva juhi otsust ning anname tõotuse võidelda koos saksa kamraadidega kuni võidu saavutamiseni.

Noored, teie vanne ja tõotus kõlab üle kodumaa, ja olgu tõenduseks, et siin elab rahvas, kes kunagi ei alistu vaenlasele. Saagu see teatavaks ka meid ründavale vaenlasele."

Lõpuks puudutas kõneleja meie kodumaa pinnal käimasolevaid võitlusi ja tähendas, et

vaenlase sissemurru likvideerimiseks on tarvitusele võetud kõik vastuabinõud.

Kõnele järgnes Eesti hümn.

Eesti noortejuhi kõnele järgnes kindralkomissari noortevoliniku bannführer Knolli sõnavõtt, kes tõi tervitusi saksa noorte poolt ning lausus tunnustavaid sõnu sõdurivande andjaile eesti noortele.

Ta rõhutas, et Saksa noorus on uhke oma kamraadide üle Eestis.

Seejärele asus kõnepulti ühe väeosa ülem.

Ta ütles:

„Eelnevalt kõnelesid teile eesti ja saksa noortejuhid, nüüd tervitan mina teid minu väeosas.

Kümme kuni neliteist päeva olete juba viibinud samades elutingimustes nagu teie vanemad sakslastest kamraadid.

Nad õpetavad teid; esmajoones üldisis küsimusis, mis kujundavad sõdurlikkuse alusmõisted.

Peagi täitub teie suurim igatsus — olla aktiivselt tegev — nimelt, asuda relva juure.

Mul on kindel usk, et need lootused, mida meie teile asetame, täituvad täiel määral ja kogu ulatuses.

Teie innustuses teenistuse suhtes olen võinud veenduda. Ma ootan, et te samas vaimus edasi töötate.

Te võite oma panusele uhked olla. Mitte ainult oma kodumaad, vaid ka oma pealinna ja enamikule teist ka

oma sünnilinna kaitsete teie enamlaste rünnakute vastu.

See uhkusetunne kohustab teid oma isiku täielikule ja tingimusteta panusele, s. t. kõigi teile antavate ülesannete läbiviimisele."

Järgnes vande andmine, mille juures igast patareist astus üks noor ette, et vandetõotust teiste kamraadide nimel käeandmisega kinnitada. Noorte vandetõotuse tekst oli järgmine:

Mina tõotan võitluses bolševismi vastu lennuväe abiteenistuslasena alati täita oma kohust truult ja kuulekalt, vapralt ja panusevalmilt, nagu see on eesti noorele kohane.

Vandetõotuse andmisele järgnesid Saksa hümnid.

Seejärele lahkusid noored julge ja õigusliku noorsõduri sammuga, et asuda vastavalt antud tõotusele täitma oma igapäevaseid teenistusülesandeid.

Praegu on otsustavalt oluline, et kõik abinõud antaks rinde käsutusse, et selles võitluses võiduni vastu pidada.

(Armee ülemjuhataja kõnest 25. juulil 1944)

Läänemaal abistas põllumeest 10 000 linlast

Talvviljade külv kindlustatud

Tööjõu puudus on end tunda andnud tänavusel põllutööde hooajal ka Läänemaal. Sellest hoolimata aga on suudetud kõigi hooajatöödega korralikult toime tulla.

Töid on soodustanud haruldaselt head heina- ja lõikusilmad. Ka sügiskülviks on põllud ette valmistatud, kuigi külviga oodatakse, kuni maapind niiskub loodetavate sademete mõjul.

Sügiskülvideks vajalik seeme on Läänemaa põllumeestel enamasti varutud,

kuigi viljade masindamist on mehaaniliste peksuvahendite vähesuse tõttu suudetud teostada alles üksikuis kohtades. Seemevilja saamiseks on teostatud viljavihkude rabamist või käsitsi peksmist. Kus ka seda pole tehtud, saadakse seemevili naabritelt laenu või vahetamise teel, mistõttu Läänemaal talvviljade külv on kindlustatud.

Praegu on Läänemaal käsil suviviljade — odra ja kaera — lõikus.

Põllutöödel on kõigiti abiks olnud linnadest maale evakueerunud linlased, keda on rakendatud tööameti korraldusel ja vallavalitsuste vahendamisel.

Nüüd suunatakse taludesse ka sõjapiirkonnist evakueerituid,

mis aitab ka omakorda tööjõu puudust vähendada.

Umbkaudsete arvestuste kohaselt pakkus oma abi põllutöödel 10 000 linlast. Neile lisanduvad veel omal algatusel linnadest maale põllutööle siirdunud.

Hulgaliselt töökäsi vajab eeloleval [illegible] algav kartulinoppimine.

Üldiselt on linlased maal pakkunud tänavu tõhusat abi. Eelmistel aastatel saadud kogemustest ollakse mõndagi õppinud, pealegi tiivustab linlasi teadmine tõsise abi vajalikkusest põllutöödel.

Maeti san.-kindr.-major dr. Hans Leesment

San.-kindralmajor dr. H. Leesmenti põrm kantakse kirikust välja. Foto: Loigom

Eile õhtupoolikul sängitati maamulda sanitaar-kindralmajor dr. Hans Leesment.

Dr. H. Leesmenti matusetalitus toimus Kaarli kirikus, mille pidas pastor Koppel.

Pärast kirikutalitust kanti kadunu põrm Eesti rahvusvärvidega kaetud puusärgis tema lähemate ametikaaslaste ja sõprade poolt välja, kus väsinud töömees viidi pikas leinarongis viimsesse puhkepaika Kaarli vanale kalmistule.

Kadunut saatsid tema viimsel teekonnal lähemad omaksed ja rohkearvuline ametikaaslaste ning sõprade pere.

Teiste seas asetasid pärjad kadunu kalmule Eesti Omavalitsuse nimel tehnikadirektor Radik ja ERÜ peajuht O. Leesment.

Tallinna teateid

Kaarli koguduse 3. pihtkonna 25 a. juubel

Ühes sellega pühitseb oma 25-a. tegevuse juubelit pastor A. Soomre

Pühapäeval, 3. septembril, korraldatakse Tallinna Toompea Kaarli koguduse 3. pihtkonna 25 a. juubeli ja sama pihtkonna pastori Artur Soomre 25-aastase tegevuse juubeli puhul Kaarli kirikus pidulik tänujumalateenistus.

Tänujumalateenistus algab kell 10 hommikul.

Jumalateenistusel teenivad piiskop J. Köpp, praostid A. Tähevali ja A. Köögardal, pastorid P. Koppel ja Kiviste. Jutlustab juubilar pastor A. Soomre. Ühtlasi on jumalateenistusel kaastegevad puhkpilliorkester, laulukoor ja solistid.

Pastor Artur Soomre (end. Sommer) on sündinud 2. juunil 1890. a. Helmes.

1916. a. lõpetas juubilar Tartu ülikooli usuteaduskonna, pidades selle järele prooviaasta Võrus, olles ühtlasi hiljem sama koguduse abiõpetajaks ja Võru Eesti tütarlaste gümnaasiumi esimeseks direktoriks.

1919. a. siirdus A. Soomre Tallinna, asudes töötama Kaarli koguduses ning asutades koguduse juure 3. pihtkonna, mille õpetajaks ta on tänaseni.

Tulemusrikka kogudusetöö kõrval on juubilar töötanud koolides usuõpetajana, eriti kaua J. Vestholmi gümnaasiumis.

Kaua aega on juubilar olnud konsistooriumi assessoriks ja mitmesuguste kiriklike komisjonide esimeheks, Põhja vikaarkonna piiskoplikuks vikaariks ning Tallinna linna misjoni seltsi esimeheks.

Soomre töödest väärib tähelepanu „Ülim usk", õpperaamat gümnaasiumi viimasele klassile. Juubilari töö tulemusena on koguduse 3. pihtkonna liikmete arv kasvanud ligi 22 000-ni.

Käitiste juhatajail ilmuda uute töökäskude järele

Eesti Kutsekogude presidendi meie tänase lehe ametlike teadete osas toodud teadaande järgi on kõigi Tallinna käitiste juhatajad kohustatud ilmuma reedel, 1. septembril uute töökäskude saamiseks Eesti Kutsekogude osakonda „Eritööd" (Pikk tänav 19, III korral). Juhatajail, kelle käitised algavad tähtedega A—G, tuleb ilmuda kella 8—10-ni; H—L kella 10—12-ni; M—R kella 12—14-ni ja S—Z kella 14—16-ni.

Eesti Majanduskoja registrisse kantud käsitööstuskäitised ja jaekaubanduslikud ettevõtted saavad töökäsud Eesti Majanduskojalt vastavate erikorralduste järgi.

Kunstnikel ja ajaviitekunstnikel tuleb registreeruda

Eesti Kutsekogude presidendi teatel tuleb kõigil näitlejail, vokaal- ja instrumentaalsolistidel, varietee-artistidel, orkestrite liikmeil ja tehnilisse personaali kuuluvail isikuil end kohe Eesti Kutsekogude peaosakonnas „Puhkus ja Elurõõm" Tallinnas Pikk 19 tuba nr. 57, telefon 467-69 registreerida.

Kontsert Kadriorus

Täna, neljapäeval, 30. aug. kella 18—20 esitab Kadrioru kontsertväljakul ühe politseipataljoni puhkpilliorkester ülemmuusikameister F. Tammari juhatusel kergemasisulist muusikat.

Hooldusohvitseri asukoht

Relva-SS hooldusohvitseri asukoht on Tallinnas Raua tn. 32 (koolimajas). Telefonid on järgmised: keskjaam 317-64, administratsioon 303-43, langenute omaste hooldamise osakond 303-26, hoolduse ja sõjatasu osakond ja kassa 303-41, perekonna-abiraha 314-54, telefon pärast tööaja lõppu 317-64.

Kõiki isikuid, kes kuuluvad nimetatud hooldusohvitseri hooldamisele, palutakse oma elukoha muutmisest otsekohe teatada, et ei tekiks vaheaegu perekonna-abiraha ja muude toetusrahade väljamaksmisel.

Pimendamise aeg

Algus kell 20, lõpp kell 4.50.

Perekonnaseisuteated

Tallinna linna perekonnaseisuametis on registreeritud järgmised perekonnaseisu muudatused:

Sünnid: Ain Raudam; Milvi Vinetta Kiiavokain; Ain Tomson; Tõnu Saar; Toomas Nõmberk; Eerika Luur; Edith Rauds; Anne Metz; Rein Jakovlev; Ants Gunnar Jakobson; Rein Liblik.

Abiellumissoovid: Paul Kasesalu ja Hiie Kaivo; Lembit Murre ja Laine Meerja; Lembit Sõmermaa ja Aino Pahkla.

Abiellumised: Ernst Olev ja Astra Helga Bürger; Ernst Urva ja Laine Kuusemets; Kustav Arukaevu ja Emilia Ella Maripuu; Juhan Kulmet ja Aino Vortell; Karl Kaal ja Eeda Kruus; Feliks Aleksander Lepp ja Martha Elvira Kivivali; Endel Ati Stafenau ja Asta Regina Priuhka; Alexander Johannes Ahlühn ja Eve Väät.

Surmajuhtumid: Marta Michelson (Jänes), neiuna Ossipov, 42 a.; Aina Aleksandra Avalaht, neiuna Selvenius, 67 a.; Hans Leesment, 71 a.

Valveapteegid Tallinnas:

Neljapäeva ööl vastu reedet

Linna II apt., Telliskivi 40, tel. 438-42; Tõnismäe apt., Tõnismägi 5, tel. 462-38; S.-Karja apt., S.-Karja 4, tel. 445-68.

TEENIJATÜDRUK KÄRT

HERTA LAIPAIK

14

„Mis te lõhute siin öösi võõra ukse taga," ta ütles karedalt, ligines kohnele pimeduses seisvale mehele.

„Kas majas on keegi või ei?" pöördus üks meestest tema poole.

„Muidugi on. Aga mis puutub see teisse?"

„See on meie asi. Mokk maas ja avage uks!"

„Ei mina ava midagi. Vaadake, et kaote öösi võõra ukse tagant!"

„Kuulge," ütles nüüd teise mehe hääl karedalt, „jätke oma põõnamised. Teiesuguste guud on ennegi kinni pandud, kas teate..."

Ja pimeduses vilksatas mehe käes relv.

Kärt tõmbus tagasi:

„Katsuge ise sisse saada. Mis te minust sunnite!"

Kärt tahtis pöörduda minekule.

„Stopp! Seis! Mitte üht sammu edasi! Või teist läbi akna põgenema aitama. Tulete kaasa!"

Kärt kehitas õlgu.

Üks meestest põrutas jalaga uksele ja hüüdis:

„Noh, kas teete juba lahti või ei!"

Nüüd kuuldusid köögis tasased sammud. Uks avati. Sellel seisis peremees põleva lambiga. Mehed trügisid sisse ja üks tõmbas ka Kärdi enesega kaasa.

Peremees jäi seisma keset tuba. Üks meestest astus üsna tema juure ja käratas äkki:

„Näidake kohe ära, kus see verekoer peidus on?"

„Missugune verekoer?"

Peremehe hääl oli kaunis rahulik.

„Teie poeg muidugi, te lollpea! Aga kähku. Muidu saate tunda seda siin! Ega ma kulakutega nalja tee, võite uskuda."

Mees viskas revolvri õhku ja püüdis selle taas kinni.

Peremees vaikis.

„Otsige talu läbi!" käratati nüüd. Kaks meest eemaldusid ja hakkasid toas tuhnima. Teine neist, laia venekeelse aktsendiga, tuli varsti käsi laotades tagasi.

„Aga vot, seltsimees Aid, ei ole. Vot ei ole."

Seda nime kuuldes tõstsid peremees ja Kärt mõlemad korraga pea: kõnetatu oli Tõnu vend.

Mees irvitas võlkalt:

„Imestage aga nüüd!... Tõnu verd imesite küllalt. Poiss pidi näljapalga eest tööd lõhkumal..."

Seejärel hüüdis Aid kaaslastele:

„Väljas hooned läbi otsida! Hein ja põhk läbi torkida! Oleks pagana lõbus, kui jääks nagu silk hargi otsa, ehhee!"

Kärt pööras põlgusega mehele selja.

„Ei maksa pirtsutada ega suurt saksa mängida! Eks sinagi olid Tõnu vastu kui koer. Äh, saate igaüks oma palga," üteldi talle.

Peremees oli seni seisnud paigal. Nüüd läks ja istus pingile.

„Noh, kus on perepoeg?" ligines talle Aid.

„Kus mina seda tean."

„Küllap sa tead. Kes siis veel teab, kui sina ei tea."

Peremees vaikis.

„Kangekaelne! Noh, see murtakse üsna lihtsalt. Pannakse rääkima, kohe pannakse."

„Kui ma midagi ei tea, kes siis saab mulle öelda, et tean."

„Ja sina, plika, seal! Lagedale! Kus on see verekoer?"

„Minu seeliku all. Tulge võtke välja. Värvli vahel."

„Ai sa kurat! Või pilkama! Ma sulle kulakute sabarakule, alles näitan!"

Mees astus Kärdi nina alla ja viibutas revolvrit. Seal astus peremees vahele:

„Jätke teenija rahule. Tema ei tea midagi. Pealegi naisterahvas. Kui on midagi õiendada, tehke seda minuga."

„Või teenija," taandus Aid urisedes, „selline plikaots. Tema tuleb mind pilkama. Mind!... Kas tead ka, kes ma olen? Ehhee, noh, teiesuguseid võin rahulikult kümme tükki mättale panna. Kuulete!..."

„Mis seal kuulda. See on teada." Kärdi hääl oli rahulik.

Otsijad tulid tagasi.

„Ei leia. Sulane magab lakas. Tema ka ei tea."

„Kurat!" vandus Aid. „Mis tähendab ei ole! Peab olema! Kindlasti. Jääge teie valvesse, lähen otsin ise."

Aid kadus teise mehega ukse taha.

Tuppajäänu oli pehmete näojoontega mees. Ta äratas tahtmatult usaldust.

Kärt pöörduski tema poole.

„Öelge, kes andis teile selle valeteate, et perepoeg siin on. Palun öelge! Näete, seisame süütult püssi ees."

Mees lõi pilgu maha ja sattus ilmsesse segadusse. Pillus vargsi ringi ja sõnas tasa:

„Ei tohi öelda."

Peremees võttis taskust midagi ja surus selle mehele pihku.

Sellest muutus mehe olek kohe. Rahatähed olid avaldanud mõju.

„Ma ei tohiks öelda küll mitte. Aga olgu. Olete head inimesed. Teie omast talust on keegi peale kaevanud. Kuid sellest Jumala nimel kuss! muidu olen nii —"

Ja mees tõmbas sõrmega üle kõri.

Vaevalt need sõnad öeldud, tõugati jalaga uks lahti. Valvuri nägu muutis värvi.

„Ei ole seda verekoera praegu siin. Aga kätte me ta saame. See on kindel. Oma käega kõmmutan ta maha."

Mehed lahkusid.

Mõlemad toas olijad seisid hulk aega vaikides.

Viimaks ütles peremees:

„Siis Juho?"

Valus viirg lõi läbi Kärdi südame.

„Küllap tema."

„Ei uskunud seda sellest mehest. Ehkki aimasin ammu."

Kärdil oli raske olla. Tal oli häbi, hirmus painav häbi oma armastatu pärast. Selline alatus! Minna tagaselja kaebama ja urgitsema!... Teise elu ära müüma!... Ei, ei, kas Juho sai tõesti sellega hakkama?"

Aga oli tõsiasi, et ta oli saanud...

Peremees vaikis. Küllap ta vist tundis tüdruku salajasemad mõtted ja tunded. Ei olnud temalgi jäänud tähele panemata, et need kaks noort kokku hoidsid.

„Sa, Kärt, ära seda asja nii südamesse võta. Tea, kuidas nad sellele tulid teda siit taga otsida."

„Kuidas muidu kui Juho läks ja kaebas," vastas tüdruk vihaga.

Peremees ei lausunud sõnagi.

Laualambis oli õli otsa lõppenud. Tuli vubises ja pragises, heites kollaseid varje kahe toas olija näole.

„Elu on siiski hirmus," mõtles Kärt. „Juho — mees, keda armastan, kellest loodan nii palju, see läheb tagaselja vallamajja sosistama teise inimese elu üle... Ta võeti „Kapranil" hästi vastu. Selle tasuks mängis ta äraandjat."

Lamp kustus heleda vulksuga. Toas oli augustlöine pimedus.

„Sa, Kärt, jää kambrisse magama. Toogi voodi siia eeskambrisse. Aidas on öösiti juba vilu."

Peremees läks rasketa sammudega tagakambrisse. Uks sulgus ta järel.

Kärt heitis perenaise voodisse. Aga und ei tulnud. Mõtted olid kui kurjad koerad ta kannul. Juho keda ta armastas, tundus talle nüüd hirmus oma reetmisega. Aegamööda valgenes ruum. Kahvatud varjud nurkades kadusid. Kärt tõusis piinatud ilmel ja astus akna alla. Kaugemal, metsa kohal leegitses veripunane taevas päikese sünnist. Udu lainetas heinamaade kohal. Mõni üksik öölind häälitses veel nõrgalt. Vaikne ja rahulik oli väljas. Kaua vahtis tüdruk valgesse uttu ja üha heledamaks muutuvasse taevasse, pöördus siis ringi ja heitis voodisse. Pärast kauast võitlust tuli kosutav uni.

12

Järgnev hommik oli vihmane. Sajuhood takistasid viljavedu.

Keskhommikul perele suppi keetes vahtis Kärt välja tihedasse vihma. Kööki täitis mõnus soojus. Värske lambaliha lõhn hõljus ruumis ja pada podises lõbusalt.

Kärt tuletas veel kord meele möödunud öö üksikasju. Istuvat meest, kes aralt ringi piiludes sosistas süüdistuse Juho kohta.

Tüdruk ohkas kuuldavalt ja pikalt.

Välisuks avati ja ühes vihmapiiskadega tuli sisse pikk märg kogu. See oli Juho, kes arvatavasti kuskil väljas ringi oli kolistanud. Võib-olla alevikus.

„Noh, täna tuleb alles toit!" hüüdis mees rõõmsalt. „Juba maanteele lõi vastu hea värske liha lõhn."

Kärt ei vastanud, vaid seisis seljaga mehe poole ja vaatas aknast välja.

„Tea, mis meie perenaisele sisse on pugenud? Istub lihapottide juures, nüüd ei pea meiesugust enam miskiks."

Kärt pöördus ümber ja ütles lühidalt:

„On sulle midagi ütelda."

Juho oli nähtavasti kohmetunud teise toonist.

„Noh, noh, mis siis lahti on?"

Kärt vaatas talle tõsiselt otsa.

„Lahti on paljugi."

Juho katsus naeratada. See kukkus aga nigel välja.

„Eks hakka pihta."

„Sa tead," ütles Kärt, „mis juhtus siin eile öösi."

Juho näoilme muutus veidi. Ta kõrvalehed punetasid.

„Jah, magasin, kui käisid seal heinu torkimas."

„Mis sa sellest mõtled?"

Mees kehitas õlgu:

„Mõtelda ei oska ega tea midagi. Igapäevane asi. Ega see ole siin ja mujal esimene — ega jää ka viimseks."

SPORT

Eesti lennuväelaste kaotus jalgpallis

Teisipäeval võistlesid eesti lennuväelased jalgpallis mereväelaste meeskonna 101 FMK-ga. Algul läksid lennuväelased juhtima 1:0, kusjuures värava lööjaks oli Liiv, siis aga kaldus kerge ülekaal mereväelasile, kes poolaja lõpetasid oma kasuks 2:1.

Teise poolaja 5. minutil lennuväelasil õnnestus viigistada 2:2, kusjuures sakslasest kohtuniku antud penalty'st lõi värava Linberg. Viigiseis sai püsida vaevalt minuti, kui mereväelased, kasutades lennuväelaste segadust kaitses, läksid uuesti juhtima 3:2. Sellest momendist peale asusid lennuväelased harva nähtavalt võimsale pealetungile, mis püsis kuni matši lõpuni. Kujunes ühe poole mäng mereväelaste värava all, pealelööke tehti kohutavalt, kuid kõigest hoolimata ei saanud mereväelased isegi viigiväravat, rääkimata igati teenitud võiduväravast. Lõpuks mereväelased tõmbusid täielikult kaitsesse ja säilitasid oma võiduseisu 3:2 kuni lõpuni.

Viljo Heino uusi üritusi

Pärast seda kui Viljo Heino jooksis sensatsioonilise maailmarekordi 10 000 m-s, ta kavatseb veel jäänud hooaega kasutada uuteks üritusteks jooksudes. Juba käesoleva nädala lõpul ta katsetab Helsingis uuesti Soome 3000 m rekordi parandamist, mille ta hiljuti kruvis 8.14,2-le.

Edasi Heino võistleb 3. septembril Kouvalas 1 miili jooksus ja 5. sept. Karhulas 2000 m-s. Pärast väikest puhkust ta alustab reisi Rootsi. 10. sept. Sidertreljes ja 14. sept. Malmös on jooksu distantsiks 3000 m. 17. sept. Göteborgis 5000 m ja 20. sept. Stokholmi olümpiastaadionil 10 000 m. Kõigis mainitud kohtades on tal konkurentideks Rootsi eliitmehed eesotsas Gunder Häggiga.

Septembri lõpul stardib Heino Soome meistrivõistlusil Helsingis.

Naiste maailmarekord teatejooksus

Hollandi naiskond teatejooksus — Slyter, Blankers, Timmer ja Koudijs — saavutas 4×200 m-s uueks maailmarekordiks 1.41,0. Senine maailmarekord kuulus Saksa naiskonnale tulemusega 1.45,3.

Kopenhaagenis saavutati kolm uut Taani rekordit: Naistele T. Peterson odaviskes 38,97 ja G. Petersen kettaheites 35,43 ning meestele 1000 m teatemeeskond tulemusega 1.58,9.

Karl Storch jälle vasarat üle 54 m

Saksa parim vasaraheitja Karl Storch saavutas jälle üle 54 m, seekord 5 sm võrra. Mujal Sepp Cappelmann jooksis 100 m uuesti 10,6-ga, nii et ta ei suutnud kätte saada Lehmani tänavust tippsaavutust 10,5. Saksa paremuselt teine 800 m jooksja Edel jooksis 1.57,4 Brinkmanni 1.58,0 ees. Engelmann kattis 5000 m 15.35,4-ga. Naistest Paula Mollenhauer heitis ketast 38,45 ja Lore Grabe tõukas kuuli 12,35.

MALE

Eestlaste malebilanss teiste rahvaste vastu 215½:168½

Peale individuaalsete malevõistluste on eestlastel olnud ka meeskondademales õige mitmeid kokkupuuteid maailma teiste rahvastega. Need kokkupuuted on olnud malemaavõistluste näol (lähemate naabrite — soomlaste, lätlaste ja leedulastega) ja maleolümpiate kaudu.

Teeme täieliku kokkuvõtte eestlaste võistlusmalelistest saavutustest meeskondademales kõigi maailma rahvaste vastu, kelledega eestlastel on olnud malelisi kokkupuuteid. Esimesena esitame kokkuvõtte eestlaste esinemistest maleolümpiatel. Maavõistlustel saavutatud tulemusi vaatleme järgmisel korral. Seega on järgnevas esitatud andmete hulgas arvestatud lätlaste, leedulaste ja soomlaste mängitud partiisid ainult osaliselt, — niivõrd kui nendega on võisteldud maleolümpiatel — ja arvestamata on jäänud maa- ja linnavõistluste tulemused.

Eestlased on võistelnud neljal maleolümpial järgneva eduga: Varssavis 1935. a. 37½ võidupunkti 38½ kaotuspunkti vastu, võiduprotsent 49,2, koht 11-nes 20 hulgast. Münchenis 1936. a. 90 punkti 70 vastu, võiduprotsent 56,2, koht 10-nes 21 hulgast. Stokholmis 1937. a. 41½:30½ punkti, võiduprotsent 57,6, koht 7.—8. 19 hulgast. Buenos Aireses 1939. a. eelgruppides 13:7 ja finaalis 33½:22½, kokku 46½:29¼, võiduprotsent 61,1, koht 3-as 15 finalisti hulgast. Neil maleolümpiail on eestlased võistelnud ühtekokku 30 mitmesuguse eri rahvusega ja mänginud üldse 384 partiid, milledest on saavutatud 215¼ võidupunkti 168½ kaotuspunkti vastu, võiduprotsent on seega 53,4.

Kokkuvõttes on eestlased osutunud kaotajaiks 9 rahva vastu. Seevastu on aga 18 rahva vastu saavutatud rohkem võidu- kui kaotuspunkte. Viigilise lõpptulemusega on esinetud 3 rahva vastu. Kõige rohkem maleolümpiapartiisid on mängitud rootslastega — tervelt 24, mis on eestlaste poolt kõige napimalt kaotatud vahekorraga 11½:12½. Suur-Saksamaaga on mängitud kõigest 12 partiid ja need on demonstreerinud sakslaste suurt paremust vahekorraga 3½:8½ (eestlaste kahjuks). Tugevasti on kaotatud ka Ühendriikidele (2:6) ja end. Poolale (7:13).

Tulemused kohtumistes teiste rahvaste vastu on: Norraga võit 12:4, Taaniga võit 13:7, Soomega kaotus 6:10, Islandiga võit 10:2, Britiga võit 4½:3½, Šotiga võit 3:1, Iiriga võit 3½:½, Argentiinaga kaotus 5:7, Brasiiliaga võit 10:2, Tšiiliga võit 3:1, Kuubaga võit 5½:2½, Guatemalaga võit 4:0, Palestiinaga viik 6:6, Prantsusmaaga võit 9:7, Belgiaga võit 4:0, Hollandiga võit 9½:6½, Itaaliaga võit 13:3, Šveitsiga võit 9:3, end. Austriaga viik 6:6, Ungariga kaotus 5:11, end. Tšehhoslovakkiaga napp kaotus 9½:10½, end. Jugoslaaviaga viik 8:8 Rumeeniaga võit 8:4, Bulgaariaga võit 6:2, Lätiga kaotus 8½—11½ ja Leeduga napp võit 10½:9½.

Raadio

LANDESSENDER REVAL

Reede, 1. sept.

5 Saade Saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek.). 7 Päevauud. saksa k. 7.15 Hommikumuusika (hpl.). 7.30 Ülevaade olukorrast. 8.45 Päevauud. 9 Päevauud. saksa k. 11.30 Muusikaga läheb kõik paremini (hpl.). 12.15 Päevauud. 12.30 Päevauud. saksa k. 12.45 Lõunamuusika (puhkpilliorkester ja hpl.). Saate kannab üle ka Riia saatja. 14 Päevauud. saksa k. 14.15 Helisev ekraan (hpl.). 14.45 Ülevaade olukorrast. 15 Ooperimaailmast (hpl.). 16 Muusika pärastlõunaks (hpl.). 16.45 Päevauud. 17 Päevauud. saksa k. 17.15 Solistide kontsert. Saate kannab üle ka Riia saatja. 18 Voldemar Mettuse saksakeelne vestlus balti-eesti keelesuhteist. 18.15 Väike vahemuusika (hpl.). 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19 Saksa riigi programm. 20 Päevauud. saksa k. 20.15 Sümfooniakontsert (Ringh. suur ork. Olav Roots juh.). Vaheajal kell 21 päevauudised. 22 Päevauud. saksa k. 22.15 Päevauud soome k. (ülek.)

Uudiseid kodumaalt

Harjumaalt

Suviviljade koristamine täies hoos. Juba läinud nädalal tehti Harjumaal algust suviviljade — odra ja kaera — lõikusega ning kõikjal valdades on suviviljade koristamine praegu täies hoos. Kuigi töökätest tuntakse puudust, on loota, et ka suviviljade koristamisega jõutakse kõikjal peatselt lõpule, sest tavalise kümnetunnise tööpäeva asemel töötatakse praegu neliteistkümmend ja rohkem tundi.

Põllumees loodab töökoorma vähenemist ka vastavate asutuste kaudu, kellel on organiseerimisel linnas vabanevate töökäte juhtimine maale viljakoristustöödele. Et viljade koristamine ei lase enam oodata, on lisatööjõudude järele tarvidus suur.

Põltsamaalt

Elva linnavalitsus uues asukohas. Elva linnavalitsus on evakueerunud Põltsamaale ja on asjaajamiseks avatud Põltsamaa linnavalitsuse ruumes.

Kõnetunnid endistele Elva linna elanikele on kella 9—12-ni, kusjuures asjaajamine toimub piiratult. Kohal on linnapea ja sekretär.

Haapsalust

Haiglatele kirjandust. Raamatute korjandus sõjaväehaiglatele naisomakaitse kaudu andis Haapsalus üle 180 köite, mis pakuvad haavatud rindemeestele vaimset ajaviidet nende haigepäevade kestes. Raamatute annetamisest haiglatele võetakse üldiselt elavalt osa. Üheks suuremaks raamatute annetajaks on Haapsalus W. Dampf, kes üksinda annetas üle 80 raamatu, neist valitsev enamus saksakeelne kirjandus.

Kõrva-, nina- ja kurguhaigustekliinik alustas tegevust. Sõjategevuse tõttu Haapsallu evakueerunud Tartu ülikooli kõrva-, nina- ja kurguhaigustekliinik alustas siin käesoleval nädalal tegevust.

Ambulatoorsete haigete vastuvõtt toimub igal äripäeval kella 11—12-ni Sadama tn. 2.

Virumaalt

Rohkesti pohli ja jõhvikaid. Virumaa metsades on tänavu rohkesti pohli ja jõhvikaid. Neist esimesed valmivad paari nädala pärast, seega septembrikuu esimeseks pooleks. Üldiselt oli teisi metsmarju Virumaa metsades tänavu vähe.

Läänemaalt

Kaks tulekahju Kirblas. Läänemaal Laiküla süttis Vassili Liikile kuuluv elumaja ühes sama katuse all oleva rehealusega. Põlevast hoonest suudeti päästa üksnes osa eluruumidepoolset majaseina. Saabunud abiga suudeti tulest päästa ka suurem osa talu vallasvara.

Kustutustöödest võttis osa üle saja inimese nelja käsi- ja ühe mootorpritsiga. Edukat tõrjet takistas veepuudus.

Teine tuleõnnetus juhtus Vanamõisa kiriklas, kus süttis Jaan Hiiepuule kuuluv elumaja. Hoone hävis, vallasvara suudeti päästa.

Viljandist

Võru maavalitsuse esindus Viljandis. Kuna sõjaolukorra tõttu on Võrumaa vallavalitsused laiali, on Võru maavalitsuse esindus Viljandis praegu asutuseks, kus võrumaalastel on võimalik õiendada hädapärasemaid vajadusi, mis varem toimusid vallavalitsuste kaudu. Võru maavalitsuse esindus Viljandis annab ka sõjapõgenikele välja tarvilikke tõendeid ja tunnistusi. Maavalitsuse esindus asub praegu Viljandis, Pikk tn. 5.

Kokkuhoidu veega. Elektrivoolu ajutise katkestamisega Uulila jõujaamast toimub Viljandi linna varustamine veega piiratult, mispärast elanikele soovitatakse vett tarvitada äärmiselt kokkuhoidlikult. Vee kokkuhoid on seda vajalikum, et veereservid on eriti vajalikud võimalike tuleõnnetuste puhul.

Viljandimaalt

Asutustel nued asukohad. Tartu maavalitsuse ülalpidamisele kuuluv lastekodu Meeril on evakueeritud Viljandimaale ja asub nüüd Lustiveres. Samuti on evakueeritud Kavastu vanadekodu, praeguse asukohaga Laiksaare vallas Pärnumaal. Vanadekodu on paigutatud Kivijärve algkooli ruumidesse. Mõlema asutuse evakueerimine teostati täiesti korrapäraselt.

Põlise idavaenlase vastu võideldes saadud haavade tõttu surnud
reamees Helmut Toode't
* 2. 9. 1920, † 2. 8. 1944
mälestavad
pataljoni ülem, ohvitserid, allohvitserid ja meeskond.

Põlise idavaenlase vastu võideldes langes
reamees August Kasepalu
* 6. 3. 1916, lang. 8. 8. 1944
mälestavad
pataljoni ülem, ohvitserid, allohvitserid ja meeskond.

Põlise idavaenlase vastu võideldes langes
reamees Jaan Vannik
* 20. 7. 1908, lang. 13. 8. 1944
mälestavad
pataljoni ülem, ohvitserid, allohvitserid ja meeskond.

Põlise idavaenlase vastu võideldes langes
reamees Ernst Nahksepp
* 3. 11. 1907, lang. 19. 8. 1944
mälestavad
pataljoni ülem, ohvitserid, allohvitserid ja meeskond.

Võideldes oma kalli kodumaa ja perekonna parema tuleviku eest langenud unusamata kallist
unt.-wachtm. Eduard Alevi't
* 22. VII 1905, lang. 11. VIII 1944
Mälestavad kustumata valusas leinas naine väikese Ulega, vanemad, vend perek., Agnes väikese Ellega, Hiti, Helmi ja Ivi, teadmatuses viibiv naisevend ja omaksed, pataljon.

Kodumaa kaitsel saadud rasketesse haavadesse surnud
ltn. Valdur Visnapuu'd
* 16. VI 1917, † 27. VII 1944
mälestavad valusas leinas abikaasa tütrekesega, isa, vend perekonnaga ja omaksed.

Meie armsa kodumaa raskel ajal on Kõigevägevam kutsunud enda juure kalli ema
Pauline-Marie Kurg'i
(sünd. Elias)
* 14. 10. 1873, † 26. 8. 1944
Mälestavad valkses leinas abikaasa, tütred perekondadega ja Venemaale mobiliseeritud poeg.

Raske vaevarikka haiguse järele jõudis paremasse kodusse
Joh.-Rudolf Piiroja (Pirat)
* 1. VI 1867, † 27. VII 1944.
Mälestavad valusas leinas abikaasa, tütar abikaasa ja pojaga Nõmme baptisti kogudus.

Raske haiguse järele lahkus siit maailmast jäävalt meile kõigile kallis
Voldemar Lehtsaar
* 20. okt. 1909, † 22. aug. 1944
Valusas leinas mälestavad abikaasa, lapsed, isa, võõrasema, vend perekonnaga, õed, õed perekondadega, ristitütar Linda, sugulased ja sõbrad.
Maetud 26. aug. Nissi kirikus.

28. skp. lahkus meie armas pojuke
Jaan Rahamägi
* 11. mail 1941. a.
Sügavas leinas ema, teadmatuses viibiv isa, vend, vanaemad, onu, rindel viibiv onu, tädid, ristiisad, ristiemad ja omaksed.
Matmine Hageri kirikus 3. skp.

Raske haiguse järele lahkunud
Anna Brenner'it
* 11. 3. 1873, † 27. 8. 1944
leinavad
vennad perekondadega ja omaksed.
Matmine 31. 8. 1944. a. kell 16 Rahumäe kalmistul.

Raske haiguse järele lahkunud armast ema ja vanaema
Aino Avalaht'e
(Besfamil)
* 26. 7. 1877, † 29. 8. 1944
leinavad
lapsed perekondadega.
Ärasaatmine 1. 9. kell 14 Keskhaigla surnukambrist Rahumäe Soome-Rootsi koguduse kalmistule.

Ametlikke teateid

TEADAANNE

Kindralkomissarilt eritööde teostamiseks saadud korralduse alusel kohustan kõiki Tallinna käitiste juhatajaid ilmuma reedel, 1. septembril 1944, uute töökäskude saamiseks Eesti Kutsekogude osakonda „Eritööd" Tallinnas, Pikk 19 (III kord) allj̈argnevatel kellaaegadel:

Käitistel algtähega	A—G	kella 8—10
" "	H—L	" 10—12
" "	M—R	" 12—14
" "	S—Z	" 14—16

Eesti Majanduskoja registrisse kantud käsitööstuskäitised ja jaekaubanduslikud ettevõtted saavad töökäsud vastavalt kokkuleppe kohaselt Eesti Majanduskojalt, kelle poolt ülalmainitud käitistel tuleb oodata erikorraldust.

Tallinnas, 30. aug. 1944.

R. KARRO
Eesti Kutsekogude president.

TEADAANNE

Käesolevaga teatan, et kõigil näitlejail, vokaal- ja instrumentaalsolistidel, varieteeartistidel kui ka orkestrite liikmeil ja tehnilisesse personaali kuuluvail isikuil tuleb end koheselt registreerida edasiseks rakendamiseks Eesti Kutsekogude peaosakonnas „Puhkus ja Elurõõm" Tallinnas, Pikk 19, tuba nr. 57 (telefon 467-69).

Minu eelmine korraldus eespool märgitud töötajate registreerimise kohta kaotab käesolevaga oma kehtivuse.

Tallinnas, 30. augustil 1944. a.

R. KARRO,
Eesti Kutsekogude president.

KOHTUTEATED

Saaremaa 1. jaoskonna kohtunik, TKS §§ 1967, 2011—2014, 2079 ja BES § 2451 põhjal ja Marie Laldma palvel kutsub seega üles kõiki isikuid, kel kui pärijail, võlauskujail jne. on nõudmisi, õigusi ja vaidlusi 3. juunil 1944. a. Kuressaare vallas, Abruka saarel surnud Juhan Karl-Friedrichi p. Laldma (end. perekonnanimega Lonkovits) koduse kirjaliku testamendi vastu, mis on tehtud 16 mail 1944. a. ja avatud valikul kohtuistungil 16. augustil 1944. a., kui ka tema päranduse kohta oma õigusi, valdusi ja nõudmisi jaoskonnakohtunikule üles andma kuue kuu kestel, arvates selle kuulutuse ilmumise päevast „Ametlikus Teatajas", hoiatusega, et kõik õigel ajal ülesandmata jäetud nõudmised, õigused ja vaidlused kustunuteks ja testament seadusejõusse astunuks tunnistatakse. 12. augustil 1944. a., nr. 130. Jaoskonnakohtunik: (allkiri). Sekretäri as.: (allkiri).

Saaremaa 1. jaoskonna kohtunik, TKS §§ 1967, 2011—2014, 2079 ja BES § 2451 põhjal ja Viidu Selberg'i palvel kutsub seega üles kõiki isikuid, kel kui pärijail, võlauskujail jne. on nõudmisi, õigusi ja vaidlusi 16. mail 1944. a. Torgu vallas, Türju külas surnud Marie Varris'e notariaalse pärijaks nimetamise lepingu vastu, mis on tehtud 23. septembril 1942. a. ja avatud avalikul kohtuistungil 18. augustil 1944. a., kui ka tema päranduse kohta, oma õigusi, valdusi ja nõudmisi jaoskonnakohtunikule üles andma kuue kuu kestel, arvates selle kuulutuse ilmumise päevast „Am. Teatajas", hoiatusega, et kõik õigel ajal ülesandmata jäetud nõudmised, õigused ja vaidlused kustunuiks ja pärijaks nimetamise leping seadusejõusse astunuks tunnistatakse. 22. augustil 1944. a., nr. 129. Jaoskonnakohtunik: (allkiri). Sekretäri as.: (allkiri).

TEADAANDED

Teadaanne. Tartu Arstiriistade Tööstuse töötajail, kes viibisid perek. evakueerimisel, ilmuda tööstusele järele uude asukohta. Teat. Haapsalu linnavalitsus, Tööstuse juhataja.

Tähelepanu! Kõik graafikatööstuse töölisi (ladujaid, trükkijaid, köitjaid jne.) Tartu tööst. palut. end registreerida edasiseks rakendamiseks Majandusühingule, Trükk, Tallinn, Kohtu 8, tuba 38. Majandusühingu Trükk juhataja.

Teadaanne. Ohustatud piirkondadest lahkunud advent-usuühingute liikmeid pal. teat. oma praegune elukoht Advent-Usuühingute Liidu juhatusele, Tallinnas, Mere pst. 14-a, et oleks võimalik ühekordne toetus välja maksa. R. Vinglas, esimees.

Senine asutus „Relva—SS hooldusohvitser Eestis" on ümber nimetatud SS-hoolduskomando Eestis. Sel puhul juhitakse tähelepanu kindlaksmääratud kõnetundidele: k. 9—12 ja 14—17. SS-hoolduskomando Eestis.

KES TEAB

Marie Pillikse, Liis Tali ja Jaan Migla asupaika kes teab? Viimane aadr.: Tartu, Saekoja 42 või Kardla küla Aadu talu. Teat. „Eesti Sõna" Tallinn.

Põlva ja Tännasilma küla elanikud, või kes teab neist, palutakse teateid aadr.: Endel Vasser, Tartu mnt. 28—2, Tallinn.

Rudolf Reha, palun teata endast kohe Ly'le.

Kes teab Vastseliinast pärit **Kustav Kunnusest** perekonnaga, Kristjan Töldsepa'st Vastse Nursi vallast, Ilse Töldsepast Võru linnast? Pal. teat M. Udras'ele, Liiva 18—20, Tallinn.

Kes teab **pr. Kongo** ja ta poja praegust elukohta? Slt. 24/29924 või Päikese tn. 11—1 Tallinn, L. Vaarmari.

Helkki, Arved ja Helene Matkur'id, palun teatage endast Aino Urmetile, Raudtee 29—6 Tallinn või Põllküla jaam, Vanaveski.

Perekond Neeme, Võrumaalt Vastse-Antslast, teatage otsekohe, kuhu olete evakueerunud. Kehra, Soodla pt., A. Neeme.

Otsin oma naist **Lilli Saarmaa'd** ühes tütrega, kes elasid Põlva alevikus Võrumaal. Teat. Tallinn, Vabriku 10 P. Saarmaa või Toompuiestee 34—8, Rammo.

Otsin oma abikaasat **Ida Timmuskit** Kuuste v. ja onu Maks Savisaart, Kiidjärvelt. Slt. 19/29959.

Otsin oma lapsi Elisabet, Evi, Male, Maret Kalameest, evak. Võrust. Teat. Kiviõli, Turu tn. 4, Annette Kalamees

Otsime oma vanemaid — **Karl Salumit** perek., evakueerunud Võrust. Teat. Hiiu 28—1, Nõmmel, tel. 518-21.

Otsin perek Kubparteid (isa Alfred Juulius, ema Ida, pojad: Are 15 a., Ülo 6 a., Matti 5 k. Elasid Elvas Karijärve külas, Kõgli talus. Palun tungivalt teat. Tallinna, Lai 1 või E. R. Ü. v. slt. 32/29632. Otsib õde Anko, M. Anko.

Võrust evakueerunud **Adele, Eve, Peeter, Amalie Randoja,** teatage oma aadr.: Viljandi, Linnu tn. 2, Juhan Randoja.

Võrust evakueerunud, kes teist teab pr. **Linda Eller'i** eluk. Võrus, Kreutzwaldi 40 (ajutiselt Uue-Kasaritsas), ja tema perekonna saatusest, pal. teat. Agnes Karp'ile, Tallinn, Taime 12—1 või tel. 300-29.

Kes teab **Emilie ja Ludvig Saag'i** saatusest, kes elunesid Võrumaal, Kanepi v.? Palun tungivalt teat. E. Simmile, Tehiskivi 11—12, Tallinn.

Tartust evakueerunud **Karl, Amalie, Eili ja Ada Kuusma,** või kes teab neist, palun teat. Tallinn, Koidu 86—1, tel. 466-42, Leida Kuusmale.

Kes teab minu ema **Maria Arva** saatusest, õest Elfriede Tähest (Täht) perekonnaga (Kreenholmi vabrikust) ja Bernhard Tähest (Täht), 16 a. vana? Pal. teat. Pärnu, Suur-Veske tn. 27, L. Arva.

Pr. Martha Teslon Tartust, Salme tn. 42-a—2 teatagu endast kohe, et saada teateid Magda ja Nellyi Teslonist. Kõiki, kes teavad midagi Martha Teslonist või tema lastest, pal. teat. slt. 12/29852.

Kes teab **August Kassesarist,** Narvast evakueeritud? Aravete, Ageri post, Erstu.

Kes teab Võrumaalt Vaabina vallast evakueerunud Markvardti perekonnast ühes minu poja Arva Asseriga, pal. teat, Tallinn, Õle tn. 16—20, M. Asser.

Prl. Helga Imelik Tartust, palun Teid helistada tel. 474-12 või 439-22, kust saate teateid minu kätte jäänud Teie kunstipäraste mängukaartide Teile tagastamise kohta, mis jäid minu kätte rongis Tapalt Tallinna 22. skp. O. Raudsepp.

Kes teab Petserist evakueeritud **Ed. ja Panja Ingermann'ide** saatusest või nende asukohta, pal. teat. Paide, Pärnu tn. 70—2, perek. Paerand.

Emilie Rähni, Tartust, teata endast Paide, Tallinna t. 24 või Feldp. nr. Lilidia Viiras.

Otsin oma isa **Gustav Kull'i,** evak. Narva-Jõesuust. Teat tütrele Ilse Kullile, Kühla pk. 23, Mäetaguse.

Hr. rätsepmeister Sillaste, palun teatage oma aadress dr. H. Kumpasele, Vildemanni 7—3, Tallinn.

Võrust tulnud, kes teavad midagi **Liisa Lumi** praegusest elukohast või saatusest. Elas Võrus uues linnaosas. Või kes nägid teda 13. aug. 1944. a. või hiljem. Palun teatada tütrele Hageri alevik, Elsa Rünk.

Kes teab Tartust evak. **Ed. ja Marie Pirnipuu** saatusest või nende asukohta, pal. teat. Paide, Pärnu tn. 70—2, A. P. ja V. Paerand.

Kes teab Petserist evakueeritud **perek. Jõgi** saatusest või asukohta, pal. teat. Paide Linnavalitsus. Petseri osak., H. Jõgi.

Kes teataks minu naise **Aritta Kopalõgin'i** aadressi? Evakueerunud Iisakult. Uscha. S. Kopalõgin. Feldpost-nr. 38087, Fach 7.

Pr. Helga Org, Elvast, pal. teat. oma aadr. Tallinn, kohvik „Kultas", Kuninga 6.

Kes teab **Rudolf Aruvald'ist** ja ta perekonnast, kes elasid Voka as., Agnes Virve'st ja ta perekonnast, kes elas Oru jaamas, Anton Viiksaar'est ja ta perekonnast, kes elasid Künnapõhja külas, [illegible]nhardi perekonnast, kes elasid Virumaal, Künnapõhja külas? Teat. Annette Pea'le, Tallinn, Kaasani 15—6.

Kes teab **Ida Hääl'i,** Helga Hääl'i, Laine Türk'i (sünd. Hääl), Juta Steinberg'i (sünd. Hääl) ja Ann Saar'l saatusest, kes elasid Räpina alevikus, pal. tungivalt teat. H. Hääl'ile, Tallinn, Viljandi tn. 26—3.

Kes teab Põlva v. Saarjärve külast evak. **Ella, Virve ja Mihkel Kriiva** elukohast või saatusest, pal. teat. Tallinn-Vabriku 10. Ed. Kriiva.

Ed. Tinno tütar otsib isa. Aadr.: Tall.-Nõmme, Nurme 43—1, J. Lillsaar.

Otsin oma sugulasi **Gustav Pilti, Marie Raadi ja Alvine Orgmäed,** kes Tartust põgenemisel 24. aug. teel maha jäid. Saaremaa, Kaarma v. Maleva k. Tamme t. Ida Täht. Palun järele sõita.

Kes teab Rõngu'st evakueer. **Marga Parma'se** (sünd. Rass'i) praegust elukohta, teat. Johannes Parma'le Tallinn—Merivälja Kesktee 211 või Tallinn, Kooli 17—5 Adele Mõttus'ele.

Lea Vesket (Otepää v. Tamme talust) otsib ema. Tallinn, Konst. Pätsi 19—3, E. Veske.

Kes teab **Meeta Meos'est,** Tartu Uus 41—1? Anna Amos Tallinn, Sinika 3—16.

Palun teateid **Reet Nagel'i** kohta, Tartust. Salme Linde Tallinn, Jahu 11—13.

Kes teab Võru linnast evakueerunud **Marie Ots'a** saatusest või tema asukohta, pal. teat. aadr Tallinn-Nõmme. Pikk 94—1. V. Kook.

Pr. Toddy Jõesaar, Uiliast, teat. endast tel. 455-13 või Tallinn, Kevade 4—4, Sider.

Otsin oma ema **Anna Mägi** Tartust. Kuusalu p.-ag., pk. 5. Uudo Mägi.

Kes teab Tartust evak. **Valke Hõlpus'est** Tallinn, Valgevase 14—1, E. Hõlpus.

Kes teab **pr. Ida Reimundist ja Hilda Põgist?** Tallinn-Nõmme. Pärna 20, A. Paurson.

Aleksander Tilger'i, Hans ja Ilmar Tilgre (elasid Võrumaal, Saksa talus Laheda v.) praegusest elukohast või saatusest, kes teab? Ü. K. Seits, Tallinn, Pärnu mnt. 10—9. Tel. 462-04. Otilie Tilgre.

Kes teab **Aino Tõnu ja Rein Talma** saatusest, elasid Otepääl, Veski 7, pal. tungivalt teat. Aln Talma'le, Tallinn, Ala 12, tel. 429-64.

Võru linnast evakueerunud kaaskodanikud, kas teist teab keegi minu perekonna saatusest? Abikaasa Maria Madisoo, tütar Helgi Madisoo (elukoht oli Võru, Jüri tn. 26, II kord) ja minu ema Kadri Madisson, 75 a. vana, kes viimasel ajal ajutiselt elas Võrus Kaldma majas. Palun mulle kirjutada aadressil: Aleksander Madisoo. Feldpost nr. 57123-c

Kes teab **Ella Aavikust,** end. elukoht Valgas, Tähe 22, ja Leenard Aavikust, end. Petseri postkontori ametnik? Tallinn-Nõmme, Harku 47, M. Aaviku.

Kes teab **Boris, Ewgenia, Vladimir ja Olga Bežanitski'st,** kellede viimane elukoht oli Petserimaal Pankjavitsas? Minu praegune aadr.: on SS-Funker Boris Bežanitski, SS-Nachr. Ausb. Kp. 20. Deutsche Dienstpost, Abholpostamt. Reval.

Laine ja Richard Reinsalu (elasid Soldina jaama juures Arumäe külas), pal. teat. oma asukohast Maria Kuha'le Türi, Viljandi tn. 44.

Helmine Laidve Vastseliinast, otsib oma tütart Marta Laidved sünd. 19. III 1931. a. koos tädi Charlotte Palm'iga. Ambla Pikk tn. 17, Gustav Kangur'i juure.

Otsin oma Valgamaalt Kulgatsi vallast evakueerunud vanemaid ja sugulasi. Sugulasi või tuttavail pal. teat. aadr. SS-stum. Ilmar Leivategija, Tallinn, Järve 26—2.

Otsin oma Võrust evak. vanemaid. Sugulasi või tuttavaid, kes teavad midagi nende saatusest, pal. teat. aadr. SS-rttf. Armin Klais, Tallinn, Järve 28—2.

Otepäälased, kes teist teab Mango Vaher'i perekonna praegust asukohta. Slt. 38/30078.

Perek. Vangi, Trulli ja Jagomägi kohta saab teateid Rapla alevik, Viljandi tn. 45 hna. Joh. Metsalt.

Hillar Ulbo, teata endast. Tulge siia, Adele Lepik, Tallinn, Tehnika 24—9.

Otsin **perek. Jaan Udrast** Võrumaalt, Nursist. Vene-Balti 46—2, Ants Udras.

Kes teab **Vladimir Lattiku** (artist) saatusest? Teat. Malmi 8—2, abikaasale.

Silvia Urb, pal. teata endast. Tallinn, Malmi 8—2, Mare.

Otsin oma õdesid **Maria Leppikut ja Anne Tõnissoni** ühes 2-a. tütre Reedaga, kes elasid Kiidjärve villatööstuses. J. Valgre, Vigala riigimõis, Vigala jaam. Tel. Vigala 12.

Tartust tulnud, kes teavad **perek. Õunap'ite** praegusest elukohast või saatusest? Elasid Tartus Riia tn. 127. M. Roosmaa, Saue vallam. pk. 14, Saue.

Palun kõiki, kes teavad midagi **Asta Ivasmannist** evakueerunud Tartust teat. Kannikese 4—5, V. Ostrat.

Erich Vahenurm, pal. teata oma aadr. Tallinn, Vismari 38—2.

Kas keegi teab **Kadri Ots'ast,** kes sõitis 10. aug. s. a. Tallinnast Pärnu kaudu Valka, siht oli Antsla Tsooru asundus, Lalli talu. On jäänud kadunuks Tallinn, Vene 8, juukset. või Männiku tee 71. A. Ehka.

Kes teab Elvast evak. **Daniel ja Anna Pärnaste** praegust asukohta? Teat. tütrele Irene Luha'le, Tallinn, Lai 1. Tel. 410-26.

Pr. Alvine Erik, teata endast ja oma perekonnast õdedele ja vanemaile, kes evak. Petserist ja hiljem Otepää lähedalt, aadr. A. Lilio, Märjamaa alev, Kasti tee nr. 6.

Kes teab **Elsa Kesk'ist** (seni Rõuges viibinud)? Pal. teat suuliselt või kirj. Adelaide Kesk'ile, Tallinn, Kreutzwaldi 2—2. Viimased teated 1. aug. s. a.

Kes teab **Emma Norberg'i** (elas Palupera) ja **Salme Noormäe** (elas Tartus) saatusest? Pal. tungivalt teat. Olga Norberg'ile Jäneda r/mõis, Jäneda.

Kes teab **Alfred Kuusiste** perek. saatusest (evak. Tartumaalt, Kärknast)? Pal. teat. oma aadr. Untv. Ants Uudna, Tallinn, Toompeal Kohtu 1.

Kes teab **Paul Vernov'i** saatusest, (evak. Tartust ühes Lihaeksspordiga)? Pal. teat. tema aadr. Untv. Ants Ruudna, Tallinn, Toompeal Kohtu 1.

Kes teab **Mari Paats'i** saatusese (evak Tartust)? Pal. teat. aadr. Untv Ants Ruudna, Tallinn, Toompeal, Kohtu 1.

Kes teab Petserist evak. **Boris, Evgenia, Vladimir ja Olga Bežanitski'test?** Tallinn, Fählmanni 11—1.

Kes teab **Liisi Palusoo** saatusest (evak. Kuuste v. Tartumaalt), teat. Kehra, Kaunissaare pk. 5. August Väänne.

Võrust evak. **Magda Luiv** pal. teat. oma asukoht Pärnu. Raba 3, F. Luiv.

Ahjast evak. kaaskodanikud, kas teist teab keegi minu perekonna abikaasa **Gertrud Niin,** pojad **Albert ja Erik Niin** ja naiseema **Ekaterina Rästas,** 56 a. v. saatusest v. nende asukohta? Elasid kõik Ahjas. Ahja postkontoris. Aadr. Eduard Niin. Fp.-nr. 43445-c.

Kes teab **perekond Kaseloo'st** (elas enem Luunjas) palun teat. Tallinn, Vabriku 10, Julius Kaseloo

Kes teab õde **Valli Kirik'ust,** viimane eluk. Tartus, Riia 79—1, töötas sõjaväelaatsaretis? Postikulud tasun. Teat. Elsa Kirik'ule, Võhmuta as., Vajangu.

Jõhvist evak. kes teab midagi **Salme ja Vello Sagar'itest?** B. Reinola. Tallinn, Keldrimäe 22—6.

Kes teab kuhu on evak. Tartu IV vanadekodu ja sealsed vanad **Kadri Mägi ja Dobrodumova?** Tallinn, Merepuiestee 14-a.

Kes teab kuhu on evak. **Karl Kööra** Haaslavalt? Teat. väimees dr. Eino Mägile, Antja koolimaja.

Kes teab **Kuno Alber'i,** Tallinnast, praegust elukohta? Teat. sõbrale. H. Matros, Tapa as. Tapa.

Kes teab Võrumaal eluneva **Viktor Raidla** (koos abikaasa Lorie ja tütar Reet) ja Võru linnas eluneva Rosalie Raidla saatusest. Teat. Elvira Raidla'le, Tallinn, Jannseni 9—2.

Maria Toomere, Otepäält, teata endast või tule lastega siia. Tütar L. Viiras Paide, Tallinna 24.

Kes teab pr. **Marta Lauk'i** saatusest Võru linnavalitsusest? Mustla apteek, V. Kristoving.

TÖÖOTSIMISED

Surnupärgade tellimisi võetakse vastu. Roosikrantsi 15.

Majavalitseja-hooldaja kohta soovib sellel alal vilunud, täiesti ustav isik. Slt. 18/30190.

Mööbli parandus- ja puhastustööd. Muraka 7—12.

Masinist, vilunud sõjav. vabanenud, soovib kohta rehepeksu hooajaks gaasigeneraator-traktorile. R. K. Põltsamaa, Nurme 4.

Tööd linna ligidale maale tallu otsib 47-a. meesisik. Slt. 11/30351.

Majahoidja-keskkütjakohta soovib vilunud, kutsetunnistusega kütja. Slt. 17/30197.

Mölder, elukutseline, töötab 35 aastat, pikema aegse praktikaga, soovib kohta veskisse. Kuni 10. sept. slt. 10/30190.

TÖÖPAKKUMISED

2 põetajat ja üht koristajat vajatakse haiglasse. Läbi rääkida Imikute ja Väikelaste Tuberkuloosi haigla, Nõmme, Maleva 3. Töölevõtmine toimub Tööameti kaudu.

Autojuhtimisinstruktorit, gaasikaltseinstruktorit ja tulekaitseinstruktorit vajab Tuletõrje Korpuse Keskasutus Tallinnas, Raua 28.

Peaised punkingadele kes teeks? Slt. 5/30345.

Kes saeb ja lõhub puid? Tondi Oksa 6—1, Seebi tn. keerata.

Perenaist tarvis linna lähedale tallu. Tulla k. 19—20 Roopa 17—3. Registr. vastavas Tööametis.

KORTERIOTSIMISED

Möbliga tuba Tallinn-Pääsküla raudteeliini lähedusse soovib koolipoiss. Küte olemas. Slt. 25/30325.

Mööbl. tuba vaja kahele ametiskäivale isikule. Küte endal. Slt. 24/29324.

KADUNUD

Gustav Adolfi gümn. vormimüts kaot. Kloogal 27. 8. Pal. ära anda Klooga sõjaväe õppelaagrisse, barakk 9, pioneer Kaljo Hileväilja'le, või teatada tema emale Tallinna, Mooni 18—1.

Rahatasku kaot. Arvatavasti Kopli jaamast Ülemisteni. Pal. saata seesolevad pildid. Raha — 1300 rmk. võib leidja endale jätta. Erich Padonik Fp. nr. 46903.

Kinnas, hele, seemisnahast. Vaevatasu eest tuua v. teat. tel. 467-33. Sakala 30—2, k. 16—18.

Rahatasku ühes dokumentidega Hugo Jaansoni nimele kaot. 17. skp. Tartus, Tähe tn. Pal. dokumendid saata Tallinn, Raua 31—1. Tel. 301-05.

M.-rahatasku dokumentidega ja rahaga kes leidis? Dokumendid tagastada neil oleval aadr. või leiubüroosse.

Pruun käsikohver kadunud 19. aug. s. a. autosõidul Amblast Tallinn-Nõmmeni. Kohver sisaldas evakueeritu voodipesu, pesuriiet, dokumente ja muid väiksemaid esemeid. Pal. vaevatasu eest tuua või teat. M. Kuusk'ile Tallinn-Nõmme, Vabaduse pst. 15—2, või tel. 449-08, E. Kuusk.

Rahatasku ühes raha ja piltidega unust. 25. skp. Viru 4 sõjaväe kauplusesse. Pal. need vaevatasu eest anda sama kaupluse kassasse.

Võrk-turukott. Hea tasu. V.-Ameerika 45-a—1.

Rahatasku, must, isikuttõend. dokum. Karl Kõtsi nimele ja rahaga kaot. 23. aug. turuplatsile. Pal. dokumendid tuua leiubüroosse või Terase 9—3. Raha endale jätta vaevatasuks.

Valgusmõõtja „Practos Junior" Radast Tallinna kaot. Teat. slt. 4/30304 või tel. k. 9—10 307-18, hiljem 520-18.

Lapsesirm (must) unust. postkontorisse puldi juure. Pal. tuua või teat. Tallinn, Preesi 40—4, L. Simson.

Paki (hall kandekott), sees mõned riideesemed ja anoodpatarei, kes leidis 26. skp. Tallinn—Tapa töölisterongilt? Teat. vaevatasu eest Tallinn, Lai 49—5.

Portfelli (väike pruun) kes leidis pühap. homm. Nõmme rongist? Tallinn-Nõmme, Ida 23—4. H. Arv. Hea vaevatasu.

Portfell (vanem) kaot. Nõmme rongile 28. skp. Teat. slt. kirjaga või tel. 431-97. S. Ristna.

Peenrahakott ühes elamisloa ja isikutunnistusega Ekaterina Märsi nimele kaot. kino „Hellosesse" pühapäev seansile k. 3—5. Pal. tuua Kauba 24—13 või „Heliose" kontorisse.

Hõbekäekett, ülekullatud kaot. 22. aug. Tartu rongile või teel Balti jaamast Tööstuse tn. Tööstuse 12—2.

Hõbesõlg ambujatega (kallis mälestus) kaot. Teat., kust kätte saab, vaevatasu eest, Köleri 15—3.

Hõberahakott ühes dokum. kaot. 26. skp. Nõmme rongis. Vaevatasu eest tuua Maakorraldusvalitsusse, Tallinn, Lai 39 — tuba 5 või Hiiule, Lääne 23—1.

LEITUD

Sulgaluskott leitud 23. 8. Balti jaam. Tartust evak. vagunist. Küsida Gonsiori 31—11, tel. 302-52 v. raudteepolitseist.

M.-pesu leitud Paldiski mnt. Kätte saab Loode 12—11.

Koer, väike pruun, tulnud. Nõmme Rahumäe, Kaevu 3—2.

MÜÜAKSE

M.-pintsak 15 rmk., m.-palitu 80 rmk., m.-töösärk 20 rmk., kristallkauss 20 rmk., kristallvaas 20 rmk., n.-kingad nr. 37, 15 rmk., m.-lakk-kingad nr. 41. 15 rmk. Voorimehe 1—4. N. Koop.

Riietekapp (tamm pähkliga) kolme poolega 250 rmk. ja tiguditvan 150 rmk. Noarootsi vald V.-Nõmmküla Oti talu, Linda Treier.

N.-mantel 100 rmk., rannamantel 90 rmk. m.-pintsak 15 rmk., päevasärk 10 rmk., aknakardinad 40 rmk., m.-kingad 15 rmk., klaaspurk 3 rmk., supitaldrikud à 50 rpn. Dunkri 4—1, 3. kord, hoovist, Matsi.

Raudvõredega lapsevoodi 100 rmk. Pärast k. 17. Vana-Kalamaja 40—2. M. Sarrand.

2 suurt palmi, 40 rmk., voodi 50 rmk., pesuvann 30 rmk., veinipudel 40 rmk., kurginõu 20 rmk., lapsekelk 40 rmk. A. Hitleri 47—2, Metsoja. Näha iga päev.

Eesti- ja muukeelset ilukirjandust (3—40 rmk.). Peale selle erialast: „Hütte" I—II, 1937 (40 rmk.), Kalmus-Hssako „Raadiotehnika õpperaamat" (10 rmk.) Kaupmehe 28—34, IV kord, k. 17 alates, Kesa.

Peegelkapp (400 rmk.), väike kapp (160 rmk.), väike laud (30 rmk.), köögilaud (50 rmk.), toolid (à 25 rmk.), seinakell (300 rmk.). Neljapäeval k. 14 V. Jeremenko V.-Kalamaja 29—19.

Diivan 125 rmk. Kõie 4—14, hoovimajas, sadulsepatöötuba. R. Merisaar.

Lapsevanker, 100 rmk. Pärast kella 14. Endla 73—1, S. Poller.

N.-jalgratas 160 rmk., prismabinokkel 260 rmk., kaks fotoaparaati 156 rmk., sekretär (tamm) 200 rmk. Koidu 24—4, hoovis, II kord. P. Pent.

Boa 100 rmk., söögi-keedunõud 5—200 rmk. fotoaparaate 10—300 rmk., fotoobjektiive 100—500 rmk., fotovannid 10—100 rmk. Tallinn-Nõmme, Harku 47, Kliber.

OSTETAKSE

Postmarke ja raamatuid. Odav Raamat, Kullasepa 3.

Ed. Viiraldi gravüüre. Antikvariaat „Libra", Kullasepa 13.

Saapad ja sussid 1—2-a. lapsele. Slt. 11/30151 või tel. 433-10.

Hukkunud hobuseid ja loomi Harjumaa piirides ostab o./ü. „Raku" hõberebaste kasvandus, Tallinn, Viljandi mnt. 20, tel. 516-21.

Kohvergrammofon, eestik. ilukirj. ja teadusl. raamatuid üksikult või koguna. Slt. 30/30130.

N.-rahakott (suurem) või kandekott. Slt. 32/30132.

M.-ülikond nr. 48 ja sõjaväe- m.-vihmamantel. Slt. 28/30068.

M.-säärsaapad nr. 42 ja m.-kaabu nr. 57. Slt. 29/30069.

Lapsesportkäru. Järve, Tuule 2-a—1.

N.-kasukmantel. Slt. 8/30148.

Eestikeels. ilukirjandust ja teaduslikke raamatuid, Tel 443-52, kella 15—19, Villandi.

Akordion (kiiresti). Järva-Jaani, Lai 15. Luuka.

Kirjutusmasin (väiksem). Slt. 26/30326.

El.-mootor vaheld. voolule 380 20—60 h.-j. Kaup kokkuleppel. Tapa, J. Uueni Valgejõe tn. 24 või Tall.-Nõmme, Kitsas tn. 14, Luht.

Puuvoodi 1½-in. või magamiskušett. Slt. 22/30262.

Fotoaparaat 6×9 või kinofilmile, head. Slt. 33/30373.

Portfell, nahast, kahe lukuga. Slt. 39/30379.

N.-kingad nr. 35—36. Soovit. k. plokkkonts. Slt. 31/30371.

N.-kingad nr. 36, k. k. Slt. 16/30256.

Lapsevanker (kiiresti). Tehnika 19—4, M. Agus.

Auto sisekummid mõõtudes 19×5,5 ja 20×6. „Terastald" kontor, Tallinn, V. Viru 15. Tel. 473-89.

Noor koer või hundikoera kutsikas. Slt. 5/30245.

N.-kingad nr. 35—36, k. k., n.-kalossid nr. 2—3. Slt. 6/30246.

N.-kingad nr. 36—37 soovin osta või vahet. punarebase-boa vastu. Slt. 6/30346.

Eestik. raamatuid ja ajalehe jutulisasid. Slt. 28/30228.

Vateer. voodivalp. Toompuiestee 18—9.

Lapsekäru, 4-rattaline. Slt. 24/30364.

Diivan ja tugitoolid. Slt. 25/30265.

Ed. Viiraldi gravüüre. Tel. 521-24 või slt. 27/30367.

Patareiraadio. Slt. 30/30370.

Akordion 120 bassiga. Teat. või kirjut. Oa 3—4, Varblane.

Karusnahkne mantel. Paldiski mnt. 42-a—1. Tel. 429-87.

Diivan v. kušett, voodi reformpõhjaga ja ümmargune laud magamis- ja elutoa sisustamiseks. Slt. 4/30344.

Lapsevanker. Slt. 11/30191.

Soovin osta või vahet. raadiosade vastu el.-valgusmõõtja. Slt. 3/30303.

Diivan. Slt. 10/30310.

Väike tiibklaver v. pianiino. Slt. 29/29929.

MITMESUGUST

Veoauto, 3-tonnine, vahet. 5-tonnise vastu. Slt. 15/29955.

Diivan, lakk-kingad nr. 37, plokk-k., voodilinu, keedupott vahet. d.-säärsaabaste nr. 39—40 vastu. Võivad ka m.-säärikud olla. Slt. 16/30096.

Akordioni vastu vahet. 5—1-l. võrkvastuvõtja „Seira". A. Hitleri 49—1. K. 9—10 ja k. 18—20. O. Vares.

Söögilaud, ümmarg., desserttaldrikud, roostevabu nuge-kahvleid vahet. n.-vihmamantli, toatuhvlite ja n.-pesu vastu. Slt. 39/30079.

Karvamadrats (lai) vahet. n.-pesu vastu. Slt. 38/30078.

Kohvergrammofoni ühes plaatidega annan. Vastu soovin n.-ranna-mantli ja pr. n.-pesu. Slt. 40/30080.

Reformpõhjaga voodi, lapsevoodi võrdega ja n.-sügis-kevadmantli annan. Vastu soovin lapsevankri ja s. kohvri. Slt. 14/30094.

Jalgpallisaapad nr. 42 vahet. m.-kingade nr. 43 vastu. Slt. 19/30159.

Tanksaapad nr. 46 vahet. nr. 38 v. 37 vastu. Slt. 6/30088.

Tanksaapad, nr. 42, vahet. samasuguste nr. 37 või 38 vastu. Slt. 5/30205.

M.-tänavakingad nr. 44, pruunid, vahet. n.-tänavakingade nr. 34—35 vastu. Janseni 7—2 k. 9—11.

N.-tänavakingad, pruunid, nr. 35, annan. Vastu soovin lapsesaapaid nr. 33—34. Tel. 464-91.

Kaks lauda (suured klapid välja tõmmata) vahet. m.-pesu või m.-riiete vastu. Slt. 2/30342.

Prouat, kes õmbles Roosikrantsil 15 18 n.-vihmamantli ja sai mustriks m.-vihmamantli, pal. see tuua Vismari 38—2, Rahtla.

Talvesuvila Klooga—Laulasmaal terve sisustusega intelligents. abielupaarile omaniku ärasõidu tõttu kiiresti kasutada anda. Teat. Pärnu mnt. 26—4. Tel. 476-30.

N.-kingad nr. 37, siniseid, p.-k. k., lõtkega, annan, vastu soovin tänavakingi nr. 37, p.-k. k. või m. k. Värv pole tähtis. Slt. 21/30321.

Kingad nr. 37—38, m. k., lai liist soovin. Vastu annan nr. 36 seemis, nr. 34 mustad, pruunid või beežid suvikingad plokk-k. vähe tarvit. Kuse-Risti, V. Kõiv.

N.-ridikülli, suurem, nahast soovin. Vastu annan n.-suvikingad nr. 37 p.-k. k. Iga päev pärast k. 19 Tatari 26—4 või slt. 20/30260.

El.-laualamp, el.-triikmasina ja kleit vihmavarju vastu vahetada. Slt. 33/30238

Kingad, ussinahast, nr. 37, vahet. kinnaste kingade nr. 37 (laiem liist) p. k. või m. k. vastu. Slt. 34/30234.

Autojuhti, kelle autole jäi 9. juul. pruun portfell Raudalu mnt. Kirdalusse sõites, pal. teat. kust võib kätte saada dokumendid, Uue Testamendi? ja „Vaimulikud Leivapalukesed. Kõik muu endale jätta. Kuni 3. sept. tel. Rannamõisa 12, edasiütlemiseks.

Taanlased, kes Tallinnas elavad või siia evak., teat. endast Paldiski mnt. 33—2, Antiik.

Tanksaapad (kerged) nr. 42 vahet. nr. 38—40 või tänavakingade nr. 38 vastu. Slt. 13/30353.

Sekretär (tamm pähkliga) vahet. kinof.-fotoaparaadi vastu. M.-sügisjopp 6×9 fotoaparaadi, prismabinokli, n.-kingade nr. 35—36, k. k., ja kalosside nr. 2—3 vastu. Slt. 7/30247.

M.-säärikud v. saapad nr. 43 vahet. n.-kingade nr. 38 v. 39 vastu. Gonsiori 31—32.

M.-kingad, pruugit., nr. 42—43, vastu soovin n.-kingad nr. 36—39 m. või p.-k. k. Slt. 7/30347.

M.-säärikud, kroomnahka, nr. 42, vahet. m.-sügis- või kevadmantli nr. 48 vastu. Slt. 29/30229.

Suur kohver ära anda. Vastu tahan ümmarg. söögilauda või 2 aknakardinad, m.-ülikonna vastu tahan puhvetit või riietekappi. Vabriku 47—34 kella 6—7 ja 21—22.

Jalgratta vabajooksu vastu soovin n.-jalgratta raami ja panšisaabaste nr. 44 vastu suusasaapad nr. 44. Tööstuse 2—6.

Seinavaip ja pianiino vahet. hõberebase v. fotoap. 24×36 mm. Slt. 20/30320.

Pärsiavaip 214×142 vahet. m.-ülikonna nr. 50 või raadio vastu. Slt. 36/30336.

Kingad, ussinahk., nr. 39, vahet. toatuhvlite või tänavakingade nr. 39 vastu ja täistallaga nikerdustega puukingad vahet. lapsesusside vastu. Slt. 37/30337.

N.-kingad, k. k., nr. 36, vahet. tanksaabaste nr. 37—38 vastu. N.-kingad, k. k., nr. 34, vahet. n.-kingade m. k., nr. 34—35 vastu. Slt. 34/30354.

Lihaloom vahet. lipsiliehma vastu Slt. 13/30193.

M.-kalossid nr. 10 vahet. poisslapsekalosside (saapa nr. 36) vastu. Slt. 12/30192.

Raadio (Telefunken) või kohviservils (6 inim.) vahet. n.-vihmamantli. n.-käekella, ridikülli vastu. Pikk tn. 52—6, k. 10—12 ja 16—19.

Prantsusmaa, mis praegu on suurte sõjaoperatsioonide näitelavaks

Isevarustaja toodab briketti

Kändude juurimine ja tulekahjude kustutamine. — Neitsid ämbritega ja naine binokliga. — Niidab heina ja saab briketti. — Eesti briketitööstus esimesi maailmas

Üheks paljukiidetud küttematerjaliks, mis oma väärtuselt ületavat mitte ainult turba, vaid ka puidu, öeldakse olevat b r i k e t t. Pealegi ei nõua ta mahutamine suuri panipaiku. Juba kuurinurka mahub teda ohtrasti. Ja kuna briketi ülestöötamine olevat väga lihtne, siis paljud isevarustajad on käesoleval suvel seadnud ja seavad ka edaspidi oma sammud Tootsi briketitööstusse, mis on ainuke säärane tööstus Eestis.

Et lehemeeski peab, nagu iga teinegi korralik kodanik, endale ise kütust üles töötama, siis nende ridade kirjutaja seadis samuti oma teekonna Tootsi, et tabada kaht kärbest korraga: 1) muretseda endale talvine kütus ja 2) veenduda, kui lihtne õigupoolest on briketi iseülestöötamine.

Peab ütlema, et vastuvõtt Tootsis oli külm. See polnud aga südamekülmus, vaid rabade piirkonnas üleskerkiv niiskusekülmus, pealegi veel, kui rong saabus kohale öisel ajal. Röske uduvaip kattis maapinda, pannes inimesed vägisi lõdisema. Seda ilmastiku külmust tasus aga soe vastuvõtt briketitööstuse poolt. Tööstust oli õigeaegselt informeeritud suurema hulga isevarustajate saabumisest ja nüüd oli tööstuse majutaja esimeseks mureks nendele sooja ulualuse leidmine.

Haruteel juba ootas väike rong, et viia saabujad jaamast mõni kilomeeter eemal asetsevasse tööstuskeskusse.

On küllalt naerdud kitsarööpmelise „susla" üle, ja kui tööstuserongi etteotsa, õigemini küll tahaotsa, asus imepisike vedur, siis nii mõnigi raputas pead, et: mis see „kohvimasin" ka jaksab. Hiljemini võisime veenduda, et „kohvimasinake" suudab sõidu sisse teha mitmele kümneile kütusega laetud vagunile. Pisike, aga kange.

Ei läinud kuigi palju aega, kui juba võisime lebada ühes soojas barakis vedrupõhjaga voodis enda kaasavõetud sooja teki all, et heita endast välja väike reisiväsimus järgmisel varahommikul algavaks briketi ülestöötamiseks.

Ja siis algasid need päevad. Igal hommikul viis „kohvimasin" meid rappa, mis võrdus umbes Nõmmele sõiduga, selle ainsa vahega, et polnud mingisugust trügimist rongile pääsemiseks ja kartust sellest mahajäämiseks. Tööpäeva pikkus oli 10 tundi, kusjuures 2 tundi arvestati ületunnitööna vastava kõrgema tasu alla. Lõuna paiku tõi „supirong" järele sooja maitsvat suppi ja õhtul võis söögilast saada jälle suppi ning kaupluses peale tavalise toiduainete kaardi realiseerida rasketöölise kaart, mis anti välja tööstuse poolt. Korralikud töötegijad said lõpuks veel preemiaid paberosside ja viina näol.

Eeskätt aga huvitab kõiki lugejaid vahest see, kuidas siis õigupoolest toimus briketi ülestöötamine. Selle kohta võib aga kohe algul märkida, et

töid tehti igasuguseid, kuid tegelikust briketi tegemisest polnud juttugi. Ei saanud isegi näha, kuidas valmib brikett ta lõplikul kujul.

Meeste tavaliseks tööks on kändude juurimine. Lalaldased rabaväljakud, mis katavad mitmekümneruutkilomeetrilist maa-ala, tuleb turbafreesi ehk -puru kogumiseks puhastada kändudest. Praegu toimub see töö peamiselt käsitsi, kuigi osalt kasutatakse ka vastavaid traktoreid. Käsitsi kändude juurimiseks töötatakse paariviisi. Kahe mehe peale on kaks teravat labidat, üks kirves ja pikk hoob.

Töö toimub tükitöö alusel ja peab ütlema, et kändude juurimine on üks tasuvamaid töid,

sest kes ei hoia just konti ja veidigi end liigutab, võib võrdlemisi kiiresti selle tööhulgaga valmis saada, mis on vajalik maksimaalselt igaühele võimaldatud küttehulga väljateenimiseks. Üle kolme tonni briketti ei anta kellelegi, kuid talve võib selle hulgaga hästi üle elada, kuna iga tonn briketti võrdub nelja ruumimeetri puiduga.

Kändude juurimine ei nõua kuigi suurt oskust, vaid sellega tuleb toime ka see, kes vahest eluaeg pole teinud füüsilist tööd.

Esimeste kändude puhul on võib-olla raskusi õige koha leidmiseks, kuhu teha auk hoova allapistmiseks, varsti on aga see ka selge. Mõni õige sügavasse juurdunud känd paneb küll kiruma, kui aga siis maapinnale kerkib säärane mürakas, mis võib-olla üksinda on üks ruumimeeter, siis on rõõm suurem kui kümnest kergesti maapinnale saadud kännukesest.

Muidugi tunduvalt raskem töö on traktoriga kändude juurimine. Raske on siin 100-kg-se konksu järjekindel tõstmine ja seadmine kännu taha, kuid selle-eest on töötasu suurem ja

see on ainuke töö rabas, mille pealt antakse ülirasketöölise toidukaart.

Õnnelik on see mees, kes pääseb kändude juurimise tööle, sest, nagu öeldud, tasub see end kiiresti. Kuid meestele leitakse ka igasuguseid muid töid, mida sooritatakse päevatöölisena ja mis nõuavad veidi pikemaajalist tööstuses viibimist lubatava kütusenormi väljateenimiseks.

Üheks sagedaseks nähtuseks on käsutamine tulekustutustöödele.

Turbafrees on väga kerge süttima ka väikesest sädemest, mis mõnest masinast õhku lendab. Pealeselle põleb frees väga salajaselt.

Säde jääb hõõguma kuskil aunas, ilma et sellest esialgu teatakse. Kui siis ilmad juhtuvad kestvalt kuivad olema, murrab hõõgumine lõpuks pinna alt välja ja alles siis märgatakse mitte ainult suitsu, vaid ka seda, kui palju kalli vaevaga kogutud freesi on vahepeal läbi põlenud. On olnud juhtumeid, kus sügisel tuleb terve aun maha kustutada.

Naiste peamiseks tööks rabas ongi tuleohtude vältimine ja tulesädemete kustutamine. Kui töötab rohkesti masinaid, nagu bagereid, freesikogujaid, traktoreid jm., siis võib nende ümber näha rohkesti naisi.

Need on nagu neitsid ämbritega, kes vastupidi neitsidele lampidega peavad tule hoidmise asemel vältima selle tekkimist või tekkimise puhul selle eos lämmatama.

Suuremate tulekahjude puhul alarmeeritakse kogu tööstus.

Turbatööstus ja tulekahjud on niivõrd lahutamatud, et see nähtus on kujunenud endastmõistetavaks. Rabasse on ehitatud kõrge tulevalvetorn, mille tipus on naine binokliga. See uurib järjekindlasti kogu ümbrust, ja kui ta veidigi kuskil suitsu märkab, on ta kindel, et kus suitsu, seal tuld, ja tõstab kohe signaali tuletõrjepasunast. Ta juhatab kätte koha, kus ta suitsu näinud, ja

kohe sõidab selles suunas välja mootorrattur, et veenduda, kuivõrd tõsise ohuga on tegemist.

Kui ta ei suuda tuld ise kustutada, käsutatakse kohale suurem hulk inimesi ämbrite ja labidatega, tarbe korral kas või mootorpritside ja kilomeetriliste voolikutega.

Nii elatakse ja töötatakse Tootsi rabades, kus kuivatatakse ja kogutakse väärtuslikku turbafreesi briketi valmistamiseks. Briketi tegelikuks valmistamiseks on aga suur tehas, kus töötavad õppinud töölised ja kuhu isevarustajaid ei vajata. Kui kändude juurimine, tulekahjude summutamine ja paljud teised tööd kaudselt siiski on kuidagi ühenduses briketi tootmisega, siis paljud isevarustajad on mõnikord rakendatud säärastele töödele, mis on täiesti väljaspool briketi tootmise käiku. Näiteks

pole mõned isevarustajad Tootsis viibides teinud muud tööd kui niitnud heina. Niidab heina, kuid saab briketti.

Imelik küll, kuid eks ta ole ükskõik, kuidas norm välja töötatakse. Olete aga vajaliku normi välja teeninud, saate tööstuse kontorist kaasa

vastava tunnistuse, mille järgi võite näiteks briketitööstuse Tallinna laost oma briketi kätte saada.

Ja pliidi all kui ka keskküttes põleb ta väga hästi, andes väikese kogusega küllaldaselt soojust või tuleägedust.

Ja talvel soojas toas istudes või köögis sussitades mõtlete ikka sellele, kuidas läksite briketti tegema, seda teha ei saanud, kuid ometi briketti saite. Järgmisel suvel lähete kindlasti uuesti briketti tootma.

Muide: Tootsi briketitööstus on ainus Eestis ja esimesi ja väheseid maailmas.

Tootsi briketitööstust käisid omal ajal uurimas paljud välismaa firmad, et võtta siit eeskuju. Eriti kahetsenud itaallased, et nad varem pole briketi tootmisega tuttavaks saanud. Kui Mussolini lasi uudismaa saamiseks kuivatada määratu suured maaalad soid, oleks neid võidud kasutada ka briketi saamiseks. Tegelikult on lõunamaade kliima soodsam briketitööstuste asutamiseks kui meie Eesti kliima, sest see tööstusharu vajab sooje ja kuivi ilmu, millega aga Eesti saab vähem uhkustada kui lõunapoolsed maad.

Aga Eestis on briketitööstus eriti tähtis seepoolest, et ta aitab säästa meie väärtuslikku metsa. Teiseks saadakse juure uudismaad,

sest kui lõpuks on kogu raba ammendatud, jäetakse alles ainult kerge kiht turvast. Sellele asub põllumees, et künda esimesi vagusid lõikuste saamiseks uudismaalt.

Brikett on jõudnud linna kütteameti lattu, kus toimub isevarustajaile väljaandmine ostuloa vastu
Foto Loigom.

KULTUURIELU

Ilmub Madalmaade riigi ajalugu

Neil päevil ilmub Münsteri arhiivi direktorilt dr. Ed. Schulzelt Saksa—Hollandi Ühingu „Volksche Uitgevrij Westland" väljaandes rikkalikult illustreeritud Madalmaade riigi ajalugu, alates burgundide ajast. See teos on Saksa-Madalmaade Ühingu rajatud arhiivi „Madalmaad ja Saksa Riik" esimene trükis.

Teos Theodor Stormist

Renate von Stieda sulest on ilmunud raamat „Valge liblikas", mis käsitleb luuletaja Theodor Stormi isikut.

Romaani sisuks on luuletaja isiku arenemine tundelisest noorukist vanaks meheks, tema armastus kahe naise vastu ja mõlemad abielud. Raamat annab huvitava pildi Theodor Stormist kui inimesest, kui luuletajast ja isamaalasest.

Eelajalooline leid Linzis

Linzis on mullatöid tehes avastatud varasest pronksiajast pärinev asula ase, mida tähistavad arvukad savinõude killud. Samas paigas leiti mõninga aasta eest samuti vana-pronksiaega kuuluv matmispaik, kuhu surnud olid maetud istuvas asendis. Ühtlasi leidus haudades keraamikanõusid, arvatavasti matmise juures surnuile kaasa antud.

Turu ülikoolile kingiti mõis

Turu ülikool Soomes, mis muu hulgas on pühendunud ka rahvamajanduslike küsimuste uurimisele, on saanud suurejoonelise annetuse. Teadusliku töö otstarbeks kingiti ülikoolile linnast 12 km kaugusel asetsev 571 hektaari suurune mõis, mis nüüd ühendatakse ülikooliga ning sisustatakse põllumajandusliku õppepaigana.

Soome kirjaniku teoseid saksa keele

Lähemal ajal ilmub Viinis saksakeelses tõlkes soome kirjaniku Artturi Leikoneni „Yrjänä perenaise patt" ja Arvi Kivimaa jutustus „Laulvad luiged". Kroaatia keelest ilmub Mile Budaki novellide tõlge ja rumeenia keelest Jon Vlasiu „Päike toob mind koju külla".

Itaalia barokk saksa-flaami mõju all

Augustikuu algul möödus 300 aastat itaalia kõrgbaroki juhtiva kunstniku, genua maalija Bernardo Strozzi surmast. Tema loodud suured dekoratiivsed naturalistlikud ning ühtlasi pateetilised pildid peegeldavad oma aja iseloomustavamaid jooni. Neis on aga ka tugevasti tunda flaami kunsti, eriti Rubensi mõju. Viimasele võlgneb Genua tänu oma barokk-maalikunsti kõrgsaavutuste eest. Selle kõrval on Strozzi töid mõjutanud Dycu portretistina ja flaami žanri kui ka valkelu maalijate eeskuju. Oma parimad teosed lõi Strozzi Veneetsias, kus kunstnik Jan Lyss toetas tema loomuliku ande vaba arengut. Flaami-Genua põhiloomusele jäi kunstnik truuks surmani. Tema töödest ripub üks Dresdeni galeriis, mitu portreed Viini ja Poseni galeriis.

Uus saatejaam Soomes

Soome ringhääling kandis möödunud pühapäeval üle esimese saate äsjavalminud Kotka saatejaamast.

Uus saatejaam annab kavatsuste kohaselt tulevikus saateid ainult mõni kord kuus. Käesoleval aastal toimuvate saadete arv piirdub 24 või 25-ga. Kotka saatja on mõeldud eeskätt kuulajate tutvustamiseks Kotka kultuurieluga. Saated kannavad üle kõi Soome jaamad.

Avastati Friedrich Hebbeli naise portree

Äsja avastati Lõuna-Saksamaal Friedrich Hebbeli naise Christine Hebbeli senitundmatu portree. Pilt kujutab omaaegset näitlejatari Christine Enghausi noore mõrsjana aastal 1846. Portree autoriks on Viini kunstnik Carl Heinrich Rahl, kes oli Hebbeli sõber.

Glucki 230. sünnipäeva tähistamine helilooja sünnipaigas

Helilooja Christoph Willibald Glucki 230. sünnipäeva tähistamiseks toimuvad Neumarket-Oberpfalzi kreisi juhatuse ja Nürnbergi ooperi ühisel korraldusel Glucki sünnikohas Erasbachis vastavad pidustused, mille raami kuuluvad kontsert ja hommikupidustus. Ühenduses sellega leiab Erasbachis aset Glucki mälestustahvli pühitsemine.

Rimini katedraali fresko päästetud

Õhurünnaku ja sõjategevuse läbi purustatud kultuurilooliselt tähtsusega ehituste arv Itaalias üha suureneb. Kannatada on saanud ka kuulus Rimini katedraal, Malatesta valitsejasoo ehitatud itaalia vana-renessansi meistriteos. Suurte raskustega on nüüd õnnestunud vabastada katedraali reliikviate kabeli sissekäigu kohal seinal asetsenud väärtuslik fresko, mis on viidud varjule. Tegemist on siin XV. sajandist pärineva Pier della Francesca tööga. Fresko kujutab katedraali rajajat Sigismund Malatestat põlvitamas oma patrooni ees.

ÖÖ NÜÜD JÕUAB JÄLLE

Punakuldsena vajub päike läänekaare mägede taha. Viivu ta nagu ripuks veel mäe sakilisel tipul, siis kaob äkki. Veel viimane kiirtevihk üles ja läinud ta ongi. Vaid läänekaare taevas on veripunane, siis muutub violetseks, roosaks, kollaseks ja läheb pärast üle siniseks. Mäetipud, mis päeval säravad päikeses ja õhtul, päikese loojenedes näivad kui maalitud kulissid, muutuvad nüüd äkki ilmetult halliks ja kangeks. Sügavad varjud jooksevad üle alpi aasa. Isari orust tõuseb tihe õhtuudu kui linik, kerkib ning nagu tõstab mäetipud lahti maast. Nüüd need näivad nagu hõljuvat udukangal.

Mägitalust kostab joodeldamine. See on perenaine, kes nii lehmi koju kutsub. Hüüd ise aga on sajandeid vana põlvest põlve pärandatud karjakutse-hüüd. Suured heledad lehmad katkestavad mäletsemise, ajavad end aeglaselt jalule ja hakkavad liikuma värava poole, kus perenaise valge pihik läbi hämaruse valendab. Teine hüüd, mis veel kaua mägedest ja metsadest vastu kajab, ajab elu sisse ka kõige laisematele ja kellade kõlinal valgub kogu kari mäest üles, kus sihvakas valge kirikutorn märgib küla asukohta.

Suures kasarmus vaikib askeldus. Kõlanud on korrapidaja vile, mis manitseb kõiki magamaheitmisele. Hilinenud õppijad tormavad loengusaalist, raamatud kaenlas, eluruumide poole, sest kord on kord ja korrapidajal puudub kristlik ligimesearmastus. Linnast tulnukad pilluvad tääke ja saapaid kappi, sest kuigi linnaluba kehtib kuni ½11, siis pead sa samal minutil ka juba magama. Kuidas keegi selle imega hakkama saab, see on igaühe oma teha, sisekord ei anna seal mingeid näpunäiteid

Unisemad magavad juba. Raadio mängib tasa. Et jumalapärast korrapidaja ei kuule. Seda kartust ei ole, sest paremalt teisel junkrul on jälle „hiilgepäev". Norskamine, mis ta poolt kostab, kõlab nagu kuulipilduja ridatuli. Rahutult nihutab ta naaber end ühelt küljelt teisele, viskab siis vihaselt vaiba pealt, sakutab magajat õlast ja käratab kurjalt: „Org, sa norskad." Karmilt äratatu ajab silmad lahti, vahib segaselt ringi ja pomiseb: „Jawohl, jawohl," tuleb siis selgusele ja käratab vihaselt: „Järsku norskangi," ning vajub tagasi unehõlma. Norskamine kestab endise tugevusega. Naaber lööb lootusetult käega, matab pea meeleheites padjasse ja tõmbab vaiba üle pea.

Viimane puuduja tuleb pesuruumist, lööb käterätikuga püssipauguga sarnaneva laksu ja teatab komandohäälega: „Kus ma nägin täna tütarlast linnas, juuksed mustad, täitsa pruun, ja jalad...! Hinnang igatahes 8—9." Kostab umbusklik pomin, sest 9 on kooli kõige kõrgem hinne. „Naisterahva ilu asjatundja" kaitseb aga energiliselt oma seisukohta kõva häälega, kuni viimaks norskaja õnnetu naaber istukile tõuseb ja käratab: „Kui sa ei lõpeta, siis saad niisuguse obaduse, et su madonna sind homme ka siis ära ei tunne, kui sa talle isikutunnistuse ette näitad!" „Asjatundja" pomiseb veel midagi, aga poeb siis vaikselt voodisse, sest ähvardaja, kuigi heasüdamlik, on eraelus poksija, ja ettevaatus on tarkuse ema ning paistes nina ei ole igatahes meheilu suurendaja. Vaikus laotub üle magamisruumi. Norskajagi on lõpetanud oma saagimise ja üksnes ausate töötajate sügavad ühtlased hingetõmbed segavad üldist rahu. Tasane tuulehoog toob avatud aknast sisse värske heina ja lillede määratlematut lõhna. Teeäärses tiigis krooksuvad konnad, kellel on kodumaistest kolleegidest võrratult tugevam organ. Nüüd on ka naabertiigi elanikud liitunud „ühiseks väerindeks" ja õhk on täis nagu lennukimüra.

Kaugelt läheneb rong, pildudes lumivalgeid aurupilvi vastu tumedat taevast. Jaam, mis seni puhkas pimeduses, lööb äkki valgeks, et paar minutit pärast rongi lahkumist uuesti mattuda pimedusse.

Võimlatrepil istub paarike. Pole ime, on ju südasuvi. Tema käsi on umbes temakese pihal ja temakese pea puhkab tema õlal. Tunded on suured ja sügavad ja leiavad oma avalduse tundeliselt, valjult ja valesti lauldud „Ehatähe" laulus. Naabertoa aknale ilmub sassis juustega vihane kuju, kes proosaliselt käratab: „Pea lõuad." Solvunult ja heidutatult vaikib laulja, enam kohutatud hääletoonist kui eestikeelsetest sõnadest, millest ta niikuinii aru ei saanud. Paarike tõuseb ja läheb otsima paremaid jahimaid.

Akna alt möödub vahipostide paar, omavahel hoolsasti vaieldes päevase taktikaülesande lahenduse üle. elu murrab sisse ka öösel. Kaugelt kostab laulu. See on kompanii, mis tuleb öiselt õppuselt. Meloodia tundub tuttavana. See on ju, need on ju eestlased. „Öö nüüd jõuab jälle oma rahuga" kostab tuntud „simmanilane" mitmehäälselt, et siis salmi lõppedes anda aset reipale laulule: „Mamma, mamma, see poiss on jälle siin, kes mulle suhkrusaia tõi ja ise ära sõi". Mitte just väga vaimukas, kuid seda enam rütmikas. Raske taktisamm kajab värava võlvialuses ja kaob õue nelinurka. Komandod kõlavad, looklev madu peatub, pöördub, ajab enda sirgeks ja laguneb siis uue komando järgi sajaks kibeda kiirusega ukse poole tormavaks üksikosaks. Koridor täitub rõõmsaist häältest ja metalli klõbinast. Magajad pöörduvad rahutult unes.

Siis saabub taas vaikus. Pööran prooviks raadionuppu. „Der Wind hat mir ein Lied erzählt" nuuksuvad kitarrid ja kõlab „jumaliku" Sarah Leanderi sügav hääl. Kuulan lõpuni, „löön" raadio kinni ja keeran end magama, sest — homme on jälle tööpäev.

Garamba

„Linnukaupleja" Kadriorus

Vahelduseks kireva kava traditsioonile oli Eesti Kutsekogude peaosakond „Puhkus ja Elurõõm" oma järjekordsel ettekanneteõhtul toonud „Estonia" solistide ja koori kaasabil lavale Carl Zelleri „Linnukaupleja". Nagu võis näha elavast tähelepanust, mida arvurikas kuulajaskond esitatud opereti kattketele omistas, oli see uuelaadne üritus küllaltki õnnestunud. Seda õnnestumist tagasid juba üksnes „Estonia" tuntud jõud, nagu Els Vaarman, Mari Kamp, Riina Reinik, Agu Lüüdik, Harry Kaasik, Priit Hallap, A. Mälton jt. ning teatri koor ja orkester Priit Nigula juhatusel. Hoolimata tuule keerutusest, mis paiskas muusikahelid eemale, oli kontsertpaviljoni esine tihedalt täitunud mitte ainult täiskasvanuist, vaid ka lastest, kes rohkearvuliselt olid kogunenud paviljoniesisele jälgima lõbus-hoogsaid helisid.

Kuulas Carl Zelleri rütmikaid viisidepõimikuid koori- ja sooloesitustes, võis lauljate kaasakiskuva ettekande juures ennustada, et istud vaid pargipingil keset vaba loodust, ainsaks valguseks loojuva päikese punetavad kiired. Selles kiirtehelgis omandasid lauljad pidulikku lavarüü ning eemal kõlakoja taustal viirastus õhtuses hämaruses pargipaviljoni hele siluett. Innuga jälgisid esitatud armastusintriigi tekkelugu ja arengut ning olid selle lahenedes tänulik pakutud meelelahutusele, mis oli ühtlasi parimaks püüdeks uute võimaluste rajamisel „Estonia" hoone taaspüstitamiseks.

Peatoimetaja A. Oinas
Peasekretariaat H. Laanest E. Saluranđ
Väljaandja Kirjastus „Eesti Ajaleht"
Trükitud Majandus- ja Rahandusdirektooriumi trükikäitiste (end. Tall. Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikojas).

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR